

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

ISTORIE

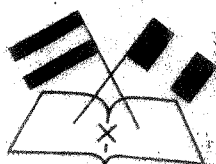
manual pentru clasa a XI-a

INTRODUCERE

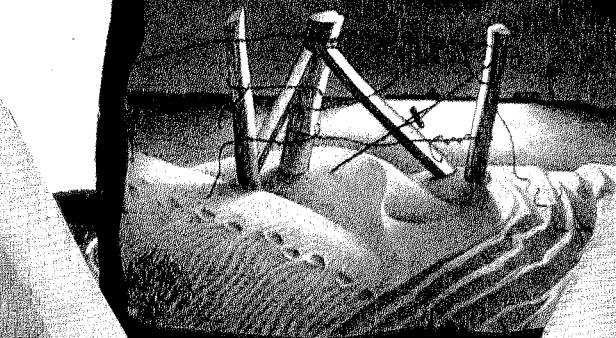
și

CUPRINS

Vol. 8



WAR



TECHNOLOGY



EU
ROPE

și geografiei naționale, credem că acest adaos nu va îngreuna prea mult lucrarea.

De altminteri, ne permitem să insistăm asupra recomandății pe care am făcut-o în prefața primei ediții și anume: „să nu se ceară dela elevi cifre statistice, ci să se pătrundă evenimentele, în procesul lor de devenire, manifestare și dispariție, însemnătatea lor și concluziile care se desprind”.

Cu aceste observații — și fără a pierde din vedere munca grea ce trebuie abia întreprinsă pentru pregătirea documentării necesare în vederea lămuririi multor probleme din istoria țării — prezentăm opiniei publice ediția a patra.

Ne exprimăm speranța că, printr-o critică pozitivă a lucrării de față, vom fi ajutați să aducem în viitor îmbunătățirile necesare.

MIHAIL ROLLER

Iunie 1948.

DO NOT ASK TO CHILDREN TO KNOW
STATISTICAL NUMBERS, BUT TO
STEP INTO THE EVENT, IN THE
PROCESS OF BECOMING, MANIFESTATION
AND DISAPPEARANCE; THEIR
SIGNIFICANCE AND THE
CONCLUSIONS DEPART FROM
THERE.

WE HOPE TO GET BETTER
THROUGH A POSITIVE CRITIQUE.

IMPORTANT STRUCTURAL CHANGES

1st edition → LATE /

DIFFERENT STAGES OF THE SAME PROCESS OF BUILDING
THROUGH

THE FIGHT OF THE WORKING CLASS.

EDITURA DE STAT

1948

Prefață la ediția a IV-a

Epuizarea primelor trei ediții ale prezentei lucrări și apariția celei de a patra, după opt luni dela cea dintâi, dovedesc cât de însetată e opinia publică de a cunoaște trecutul de luptă al poporului.

Din cauza timpului prea scurt care a trecut dela apariția primei ediții, nu am fost în stare, prin inițierea de largi cercetări, să completăm o serie de lipsuri, semnalate în prefața ediției I-a.

Desvoltarea țării noastre în acest an a avut loc într'un ritm rapid, producându-se importante schimbări structurale.

Dacă nu am putut înlătura lipsurile isvorite din insuficienta cercetare a documentelor privind diferite momente — și secole întregi chiar — din istoria Țării, am considerat însă că manualul trebuie să fie completat cu acele evenimente care au avut loc în ultimul timp și care constituie momente cruciale în dezvoltarea țării.

„23 August, 6 Martie, participarea la războiul antihitlerist, reforma agrară, alegerile parlamentare, transformările petrecute în țara noastră în a doua jumătate a anului ce s'a scurs — sunt verigi ale unui aceluiași lanț, etape diferite ale aceluiași proces de făurire prin lupta poporului muncitor a unui regim de democrație populară în țara noastră. Rezultatul acestui proces este Republica Populară Română”. (Raportul politic general prezentat la Congresul Partidului Muncitoresc Român din 21-23 Februarie 1948 de Gh. Gheorghiu-Dej),

Doborîrea monarhiei și instituirea Republicii Populare Române, realizarea Partidului Muncitoresc Român, alegerea reprezentanților poporului pentru Marea Adunare Națională, întocmirea Constituției Republicii Populare Române, actul revoluționar dela 11 Iunie 1948, inițiat de Partidul Muncitoresc Român prin care au fost naționalizate întreprinderile industriale, bancare, de asigurări, miniere, de transporturi, etc. nu puteau lipsi din acest manual.

De aceea, ne-am străduit să introducem sumar în lucrare aceste evenimente.

De asemeni ne-am străduit să corectăm unele erori tipografice, privind datele, care se strecuraseră în precedentele ediții.

Ținând seama că noua organizare a învățământului nostru dă o atenție mai mare și acordă ore mai multe limbii, literaturii, istoriei

A NEW ORGANISATION OF
THE EDUCATIONAL SYSTEM.

THINGS SUCH AS THE REVOLUTIONARY ACT FROM 11 JUNE 1948
INITIATED BY THE WORKERS PARTY CANNOT MISS
FROM THIS TEXT BOOK

P r e f a ță

În manualul de față ne-am străduit să redăm modul de viață și modul de gândire al oamenilor din societatea care s'a dezvoltat pe teritoriul patriei noastre; cum s'au schimbat acestea dealungul vremurilor; lupta pe care poporul a dus-o pentru a dezvolta pe pământul României viața sa materială și spirituală.

Ne-am străduit să redăm lupta socială din interiorul țării pentru buna stare și libertate; influența reciprocă a popoarelor din această parte a Europei și lupta comună dusă de aceste popoare împotriva jugului tătar, otoman și habsburgic.

Deasemeni am căutat să redăm marile figuri ale poporului nostru, valoarea personalităților de seamă, influența acestor personalități asupra mersului evenimentelor și rolul lor în dezvoltarea acestor evenimente.

Am căutat, în sfârșit, să redăm o istorie a țării, bazată pe documente, explicând evenimentele în ordinea lor cronologică așa cum ele s'au desfășurat realmente.

Am urmărit ca acest manual să fie o istorie a poporului, a patriei.

Istoria de față se deosebește structural de istoriile scrise până astăzi prin concepția și metoda științifică ce-i stă la bază.

Am înfățișat dezvoltarea societății omenești din teritoriul care formează România de astăzi și am căutat ca în diferite epoci să apară în lumina lor toate laturile vieții economice, sociale, politice, militare, culturale și forțele care aveau misiunea să ducă țara noastră înainte.

Ne-am bizuit pe documentarea și studiile premergătorilor noștri și ne-am străduit să le folosim astfel încât, bazându-ne pe aportul adus de către istoricii români și străini, să aplicăm la realitatea românească cuceririle cele mai înaintate ale științei istorice.

Încercând acest lucru, ne-am lovit de mari greutăți. Nu s'au studiat documentele și nu s'a întocmit încă până astăzi literatura științifică necesară din care să reiasă frământările din fiecare epocă dată.

Frământările sclavilor din timpul Daciei romane, frământările

țărănilor, ale orașenilor, ale muncitorimii, n'au constituit o preocupare serioasă în istoriografia noastră de ieri.

Din această cauză, se resimt și în manualul de față lipsuri mai ales în ce privește o sinteză a acestor frământări și lupte sociale, în fiecare secol.

Deși un manual trebuie să prezinte tot ce știința a cucerit și nu mai este discutabil în domeniul respectiv, am fost nevoiți ca, odată cu prezentarea nouă a unor evenimente, să aducem o serie de explicații în sprijinul argumentării justeței punctului nostru de vedere. Aceasta a mărit volumul acestui manual care ar putea părea pe-a-locuri greoiu.

Tot din cauza lipsei unor studii și a unor lucrări documentare cu privire la personalitățile din trecutul țării, nu au putut fi încă pe deantregul puse în adevărata lor lumină, multe din acestea.

De asemenea, din cauza lipsei unei istorii științifice a literaturii și culturii noastre, am fost nevoiți să redăm uneori cronologic aceste manifestări, fără a le da o prezentare de sinteză.

Facem apel la colegii noștri profesori ca să nu pretindă memorizarea mecanică și să nu ceară dela elev datele statistice, ci să pătrundă evenimentele în procesul lor de devenire, manifestare și dispariție, însemnătatea lor și concluziile care se desprind.

Sfătuim pe elevi să înfrunte greutatea inerentă unei noi înfățișări a istoriei țării. Să pătrundă aceste file. În ele vor găsi frământările și năzuințele poporului.

Avem convingerea că drumul științific pe care am pornit este singurul drum ce ne duce la o istorie care să cuprindă, în toate laturile ei, istoria poporului și a țării noastre.

* * *

Folosim acest prilej pentru a mulțumi Ministerului Informațiilor și Bibliotecii Academiei Române, pentru bunăvoința cu care ne-au pus la dispoziție clișeele care îmbogățesc acest manual.

Mulțumim deasemeni tuturor colegilor și prietenilor cari ne-au susținut în această lucrare pe care am căutat să o realizăm conștienți de lipsurile inevitabile în condițiunile dezvoltării științei istorice din țara noastră.

Mulțumim deasemeni lucrătorilor tipografi ai Editurii de Stat, care și-au dat toată osteneala ca acest manual să apară în cât mai bune condițiuni grafice.

6

WE ENCOURAGE PUPILS TO CONFRONT INHERENT

x < <

WE THANK TO INFORMATION MINISTRY
AND LIBRARY OF THE ROMANIAN ACADEMY

WE THANK TO THE PRINT WORKERS THAT
GAVE ALL THEIR EFFORT TO HAVE THIS TEXT BOOK IN
BETTER CONDITIONS

INTRODUCERE

Obiectul și însemnătatea istoriei contemporane a României. Manualul de față tratează istoria poporului nostru de la Marea Unire din 1918 și până în prezent.

În adevăr, unirea teritoriilor românești într-un singur stat, în anul 1918, a creat cadrul favorabil pentru o mai puternică dezvoltare a forțelor de producție și a potențialului economic al țării. Totodată, creșterea rindurilor proletariatului, forța cea mai dinamică a societății noastre, a dat un puternic impuls luptei revoluționare, determinând o serie de transformări cu caracter democratic în viața social-politică a poporului român.

Făurirea, în anul 1921, a *Partidului Comunist Român*, a ridicat pe o treaptă superioară lupta de eliberare socială și națională în țara noastră, comunistii situându-se în fruntea forțelor progresiste ale societății, în marile bătălii de clasă desfășurate în perioada dintre cele două războaie mondiale și în lupta împotriva fascismului.

Această puternică confruntare cu reacțiunea și cu fascismul a culminat cu revoluția de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, începută prin insurecția din August 1944, care a doborât dictatura militaro-fascistă și a deschis poporului român drumul unor adânci prefaceri revoluționare în toate domeniile de activitate, al eliberării României de sub dominația Germaniei hitleriste, creînd condițiile îndeplinirii năzuinței sacre a poporului nostru de a fi liber și stăpîn pe bogățiile țării și pe roadele muncii sale, de a-și făuri propriul său destin.

În răstimpul care s-a scurs de la 23 August 1944, în țara noastră s-au produs schimbări fundamentale în economie, în structura societății, în organizarea sa politică și în cultură. Astfel a fost îndeplinită *reforma agrară democratică* — în cursul căreia moșierimea, forța cea mai reacționară a societății noastre, a fost desființată ca clasă —, puterea politică în stat a fost cucerită de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea și cu celelalte categorii de oameni ai muncii, fiind proclamată *Republica*, la 30 Decembrie 1947. În această luptă pentru pământ și pentru cucerirea puterii din mâinile reacțiunii s-a făurit alianța clasei muncitoare cu țărănimea, temelia de granit a regimului de democrație populară, nou instaurat.

S-a trecut apoi la îndeplinirea revoluției socialiste, în cadrul căreia a fost lichidată proprietatea capitalistă asupra mijloacelor de producție, burghezia a fost desființată ca clasă și s-au pus bazele procesului de industrializare socialistă a țării.

În același timp, *Partidul Comunist Român* și statul nostru au organizat pe baze noi, socialiste, agricultura, ceea ce a dus la schimbări profunde în condițiile de trai ale țărănimii — eliberată de exploatare —, în întreaga viață a satului. Socialismul a triumfat pe deplin și definitiv atât la orașe, cât și la sate.

Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, din 1965, a deschis o perioadă nouă — cea mai fertilă în dezvoltarea socialistă a țării și în activi-

tatea partidului. Pe baza succeselor obținute în economie și în viața social-politică a fost proclamată *Republica Socialistă România*.

Promovind neabătut procesul de industrializare socialistă a țării și de dezvoltare a agriculturii cooperatiste, Partidul Comunist Român și statul nostru socialist s-au preocupat îndeaproape de participarea tot mai largă și mai directă a oamenilor muncii la opera de conducere a societății, ceea ce exprimă *dezvoltarea democrației socialiste*.

În același timp, s-a acordat atenție *înfloririi vieții noastre culturale*, așezării pe baze noi, legate de nevoile economiei și ale vieții sociale, a învățămîntului și științei.

Pe temeiul rezultatelor obținute de poporul nostru pe calea socialismului după *Congresul al X-lea al P.C.R. (1969)* s-a trecut la o nouă etapă în dezvoltarea țării — *etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism*.

În organizarea și mobilizarea eforturilor poporului nostru, un rol important l-au avut *Congresul al XI-lea al P.C.R. (1974)*, *Congresul al XII-lea al P.C.R. (1979)* și *Congresul al XIII-lea al P.C.R. (1984)*, care s-au înscris ca momente decisive în dezvoltarea socialistă a României și înaintarea ei spre comunism.

Punînd în centrul activității sale problemele făuririi noii orînduiri, socialiste, grija pentru ridicarea nivelului de trai material și spiritual al poporului, Partidul Comunist Român și statul nostru socialist au desfășurat și desfășoară totodată o bogată activitate pe plan internațional, urmărind realizarea unui climat de colaborare și încredere între popoare, de respectare a independenței și suveranității fiecărei țări, pentru triumful păcii în lume.

În întreaga operă de construcție socialistă, ca și în problemele relațiilor noastre externe, *Partidul Comunist Român și-a afirmat cu putere rolul său de forță conducătoare a întregii societăți*, rol recunoscut de întregul nostru popor. Acest rol a crescut îndeosebi de cînd în fruntea partidului și a statului nostru se află tovarășul *Nicolae Ceaușescu* care, prin energia sa clocotitoare, prin spiritul său clarvăzător și îndrăzneț, prin activitatea sa neobosită a imprimat un ritm nou transformărilor revoluționare din societatea românească, aducîndu-și totodată o contribuție de prim ordin la soluționarea problemelor complexe care confruntă lumea contemporană.

Toate aceste prefaceri și evenimente petrecute în România — și ale căror rădăcini sînt adînc implantate în realitățile țării noastre — nu s-au desfășurat în mod izolat de restul lumii, ci au avut legături cu evenimentele contemporane din alte țări, îndeosebi din cele vecine, influențîndu-se în mod reciproc. Este necesar, de aceea, ca și studiarea istoriei contemporane a patriei să aibă în vedere aceste legături tradiționale, lupta înfrățită pentru cauza libertății și independenței. Acest lucru ne ajută să înțelegem mai bine însăși istoria patriei noastre și totodată ne învață să prețuim contribuția altor popoare la făurirea tezaurului culturii și civilizației umane, la lupta pentru libertate și progres.

Studiarea istoriei contemporane a patriei are o deosebită importanță în educarea socialistă a maselor, îndeosebi a tineretului. În adevăr, bogăția evenimentelor petrecute în această epocă oferă largi posibilități de înțelegere

a transformării
a societății în
care se desprind
să dirijăm evolu-

Totodată
prețuire a celei
societății, au a
plan clasa me
alături de car

Cultivăm
libertate și pr
o forță motiva

Periodizăm
după formarea
cuprinzînd an
1944, și cea de
desfășurată rev
rualistă și, ap
transformări l

ce privește pr
de acțiuni, pr
mică, politică

Din pun
dănuie orîndu
muncii. Pe pla
democrat, în
mal prin Com
petrecut lucr

Deși ace
evoluția sa, și
perioade, care

În ceea
prin revoluția
ea se înscrie
conținutul și
trei etape: pri
antiimperialis
pentru cucerir
caracter dem
a făuririi baz
treia etapă,
Nicolae Ceau

Studiere
trăsături dist
există ziduri
istorică a soci
tate, care i-

a transformărilor ce au loc sub ochii noștri și chiar a direcțiilor de dezvoltare a societății în viitor. Pe baza unei astfel de cunoașteri și a învățămintelor care se desprind din experiența trecutului, putem să acționăm în așa fel încât să dirijăm evoluția societății în direcția dorită, pe linia cerințelor progresului.

Totodată, studierea istoriei contribuie la dezvoltarea sentimentelor de prețuire a celor care, prin munca și lupta lor, au impulsionat dezvoltarea societății, au asigurat progresul ei. În rândurile acestora s-au situat în primul plan clasa muncitoare, militanții săi revoluționari în frunte cu comuniștii, alături de care s-au aflat țărănimea și intelectualitatea.

Cultivarea dragostei de țară, prețuirea luptei înaintașilor noștri pentru libertate și progres reprezintă nu numai o îndatorire de recunoștință, ci și o forță mobilizatoare în opera de făurire a vieții noi — socialiste și comuniste.

Periodizarea istoriei contemporane a României. În studierea epocii scurse după formarea statului național unitar român distingem *două părți*: una, cuprinzând anii de după Unirea din 1918 și până la insurecția din August 1944, și cea de a doua, a anilor de după 23 August 1944, în cursul cărora s-au desfășurat revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și, apoi, revoluția și construcția socialistă, caracterizate prin adânci transformări în toate domeniile de activitate ale societății noastre. În ceea ce privește *prima parte, denumită și epoca interbelică*, ea a cunoscut o serie de acțiuni, prin care statul român întregit și-a dezvoltat organizarea economică, politică, administrativă și culturală.

Din punctul de vedere al orînduirii sociale, în România a continuat să dăinuie orînduirea capitalistă, bazată pe exploatarea și asuprirea oamenilor muncii. Pe plan politic, țara noastră a avut în acel timp un regim burghezodemocrat, în care însă libertățile și drepturile cetățenești, deși garantate formal prin Constituție, au fost adeseori încălcate și nesocotite, așa cum s-au petrecut lucrurile îndeosebi în anii dictaturii militaro-fasciste.

Deși acea epocă a avut o serie de trăsături comune, ea a cunoscut, în evoluția sa, și unele deosebiri, ceea ce face necesară studierea ei în *mai multe perioade*, care vor fi tratate, în manual, în capitole separate.

În ceea ce privește *epoca de după insurecția din August 1944*, începută prin revoluția de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă, ea se înscrie în istorie cu adevărat ca epoca zilelor noastre. Ținînd seama de conținutul și natura prefacerilor care au avut loc în acest timp, distingem *trei etape*: prima, a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă caracterizată prin lupta clasei muncitoare și a aliaților săi pentru cucerirea puterii politice în stat și înfăptuirea unor transformări cu caracter democratic (23 August 1944—30 Decembrie 1947); a doua etapă, a făuririi bazei tehnico-materiale a socialismului (1948—1965) și cea de a treia etapă, cuprinzînd anii din 1965 încoace, care se constituie în *Epoca Nicolae Ceaușescu*.

Studierea istoriei contemporane în perioade sau etape, pe baza unor trăsături distincte ale fiecăreia, nu înseamnă cîtusi de puțin că între ele ar exista ziduri sau bariere despărțitoare, de netrecut; din contră, în evoluția istorică a societății noastre există puternice elemente de unitate și continuitate, care i-au asigurat progresul. În acest sens, realizările mărețe ale

României de azi se datorează, în primul rând, eforturilor oamenilor muncii care, sub conducerea Partidului Comunist Român, au făurit și consolidează zi de zi socialismul, dar ele însumează totodată și contribuția atitor generații de înaintași care, prin munca și lupta lor, au zidit temelia acestei țări și au deschis drumul înfăptuirilor noastre.

Izvoarele istoriei contemporane a României. Ca și în cazul celorlalte epoci, scrierea istoriei contemporane se bazează pe o serie de mărturii sau izvoare istorice, care trebuie studiate cu grijă și interpretate în mod corect, pe baza concepției materialismului dialectic și istoric. În analiza acestor izvoare este necesar să fie înlăturate orice informații greșite sau denaturări, reținându-se numai ceea ce corespunde adevărului.

O caracteristică a izvoarelor referitoare la istoria contemporană a României o reprezintă bogăția și varietatea lor, ceea ce se explică prin lărgirea cercului de informații, ca urmare a dorinței oamenilor de a cunoaște cât mai multe fapte și evenimente.

În rândul acestor izvoare se situează *documentele* cu conținut economic, social, politic, diplomatic, juridic, militar, cultural etc.

În rândul acestora, un loc important îl au documentele privind mișcarea muncitorească din țara noastră și cu precădere cele elaborate de Partidul Comunist Român și din care au fost deja publicate mai multe volume. O valoare deosebită — de ordin teoretic și practic — o au documentele recente ale P.C.R., ca *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, precum și opera tovarășului Nicolae Ceaușescu, publicată în mai multe volume, sub denumirea: *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*.

În rândul izvoarelor se situează apoi memoriile unor oameni politici, militari, exponenți ai culturii, care prin natura funcțiilor pe care le-au deținut și a acțiunilor în care au fost implicați au dispus de informații prețioase pe care le-au consemnat în scris.

Un loc important îl ocupă, de asemenea, dezbaterile parlamentare, care redau pozițiile diferitelor partide sau oameni politici față de problemele care au fost supuse discuției în Parlament.

Un mare volum de știri ni-l furnizează publicațiile de tot felul și, îndeosebi, *presa*, atât cea datorată Partidului Comunist Român, altor organizații muncitorești și democrate, cât și presa care reflecta interesele și pozițiile claselor dominante în perioada de pînă la 23 August 1944.

În cadrul izvoarelor istorice se înscriu și diferitele statistici, recensăminte, anuare, anchete, colecții de legi și regulamente etc.

De asemenea, ținînd seama că istoria țării noastre nu s-a desfășurat în mod izolat, ci în interdependență cu evoluția altor țări, este necesară cunoașterea și a unor izvoare externe care conțin referiri la evenimente ce interesează istoria poporului nostru, legăturile lui cu alte popoare.

Numai studierea și confruntarea tuturor izvoarelor care se referă la un anumit eveniment, interpretarea lor în spirit critic, ne dau posibilitatea prezentării istoriei în mod veridic, deci așa cum s-a desfășurat ea, respectarea adevărului fiind legea care trebuie să stea la baza științei istorice.

Perioad
prefaceri în v

În acei
de măsuri ca
revoluționară
Comunist Ro
a societății n
inceput al
antiimperialis
istoria popor

Intrucit
și a prezente
interbelică se
ce urmează.

1. Situa
2. Viața
3. Viața
4. Crește
5. Politi

1. Situa
gerea militar
rilor Centrale

Sfîrșitu
a maselor lar
sporite, rech
provocate de
măcelului și
de trai. La ac
prite în cadru

Victorie
Sovietice, pri
contradicțiilor

una înfăptuirea procesului revoluționar de progres continuu, de formare a poporului, a națiunii, de dezvoltare economico-socială a țării.

Formarea principatelor române în prima parte a acestui mileniu, luptele continue pentru apărarea independenței și pentru realizarea unității acestora au avut o însemnătate hotărâtoare pentru formarea poporului și națiunii române, pentru trecerea pe calea dezvoltării moderne a țării. Tocmai datorită acestor lupte, acțiunii forțelor înaintate ale societății, revoluția burghezo-democratică în principatele române a avut loc în perioada când aceasta s-a produs în majoritatea țărilor europene, ceea ce a asigurat angajarea poporului nostru pe calea dezvoltării moderne a forțelor de producție, a societății în general.

Consider, de asemenea, că trebuie subliniat faptul că revoluția socialistă în țara noastră — care s-a produs la un interval relativ scurt, la 30 de ani după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în Rusia — a situat poporul nostru în rîndul grupului de țări cu o ordine socială superioară.

Toate acestea demonstrează că înapoierea care a existat la un moment dat în dezvoltarea societății românești a fost de mult depășită, că poporul român se află în plutonul națiunilor avansate în ce privește dezvoltarea orînduirilor sociale, a forțelor de producție, a științei și culturii în general.

O analiză științifică, pe baza concepției revoluționare materialist-dialectice și istorice, a formării și dezvoltării poporului și națiunii române demonstrează, cu puterea realităților și evenimentelor istorice de netăgăduit, că toate transformările s-au înscris într-un amplu proces revoluționar de lupte eroice pentru apărarea ființei proprii, pentru dezvoltarea și formarea națiunii, pentru libertate și independență, pentru progres economic și social.

În întreaga această lungă perioadă, o dată cu luptele legendare pentru libertate și independență, au avut loc mari bătălii împotriva asupririi sociale, pentru transformarea revoluționară a forțelor de producție și a relațiilor sociale, pentru progresul economico-social al patriei. Se poate afirma cu deplină temei că au existat, întotdeauna, o interdependență și unitate dialectică deplină între luptele pentru independență și cele pentru transformarea revoluționară a societății, pentru progresul forțelor de producție și ridicarea nivelului general de dezvoltare a patriei.

ÎNTREBĂRI ȘI PROBLEME DE DISCUTAT

1. Care sînt direcțiile principale de dezvoltare a învățămîntului nostru?
2. Ce semnificații majore a avut Congresul educației politice și culturii socialiste din 1976?
3. În ce mod contribuie studierea istoriei la educarea patriotică, revoluționară a tineretului, a tuturor oamenilor muncii?
4. Care au fost principalele hotărîri adoptate la Congresul Educației și Învățămîntului din februarie 1980?
5. Care sînt sarcinile centrale în activitatea ideologică, politică și cultural-educativă, în dezvoltarea creației literar-artistice reușite din Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982?

ROMÂNIEI

1948

Patriei



1985

românilor

1999

MODERNĂ

1995

CONTEMPORANĂ

A

1985

HISTORY FOR THE BENEFIT OF THE PEOPLE

Ce este și de ce învățăm istoria ?

1985

Ce ne învață istoria? Istoria înfățișează viața oamenilor, a popoarelor din cele mai îndepărtate timpuri pînă azi. Ea ne arată cum au trăit oamenii, cum și-au făcut uneltele, cum s-au luptat ori s-au împrietenit, cum și-au orînduit țara, conducerea, armatele, cine și cum i-a cîrmuit, care au fost conducătorii cei mai vrednici și ce fapte mai de seamă au săvîrșit ei, în folosul poporului.

Cum se scrie istoria? Oamenii învățați care scriu istorie se numesc **istorici**. Ca să afle adevărul despre faptele petrecute cu sute și chiar mii de ani în urmă, ei cercetează cu grijă inscripțiile de pe monumente, documentele, cronicile și memoriile scrise de oamenii care au trăit altădată.

De asemenea, istoricii cercetează tot felul de urme ale vieții omenești din vechime : ruine de case și cetăți, unelte, arme, monede, peceti, diferite obiecte casnice și podoabe.

Multe din acestea le-au descoperit **arheologii**, făcînd săpături în pămînt. Cele mai valoroase se păstrează în muzee.

Toate faptele și întîmplările cuprinse în istorie sînt povestite întocmai cum s-au petrecut ele.

Pentru ce învățăm istoria? Istoria, adică viața și faptele săvîrșite de înaintași, au fost, sînt și vor fi totdeauna un prețios izvor de învățătură pentru urmași.

Marele nostru istoric Nicolae Bălcescu socotea că «Istoria este cea dintîi carte a unei nații», adică a unui popor. Prin aceasta voia să spună că istoria cuprinde cele mai de preț învățături pe care trebuie să le știe și să le îndrăgească fiecare om.

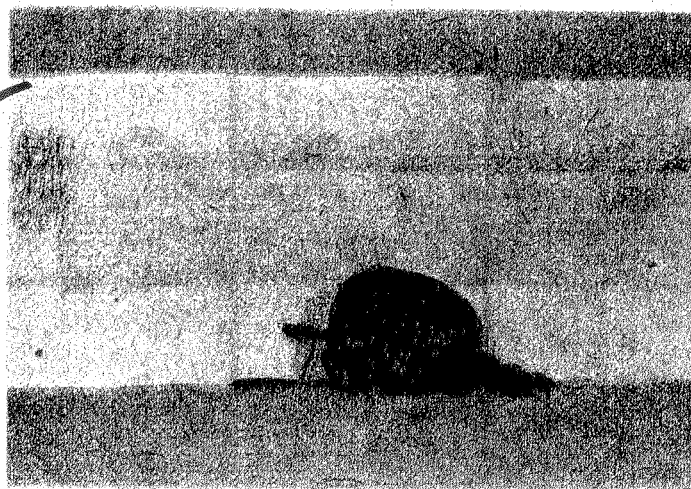
Toate popoarele își au povestea vieții lor, deci istoria lor. Poporul român are o istorie foarte zbuciumată și deci interesantă și bogată în fapte de vitejie și eroism.

Cea mai mare parte a locuitorilor țării noastre, România, o formează românii. Dar alături de români, în țara noastră trăiesc și alte naționalități, cum sînt : maghiari, germani, sîrbi și alții.

NEXT TO ROMANIANS, IN OUR COUNTRY LIVE ALSO OTHER NATIONALITIES AS : HUNGARIANS, GERMANS, SERBIANS AND OTHERS.

Document cu pecete.

WORKING TOGETHER



Muncind împreună, ei au făurit o țară frumoasă și au împodobit-o cu orașe și sate bogate. Dar în același timp poporul român a luptat din toate puterile pentru libertatea și ridicarea patriei noastre pe trepte tot mai înalte de prosperitate.

Vorbind despre faptele strămoșilor, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R. și președinte al Republicii Socialiste România, a spus : «*Fie ca exemplul generațiilor care au înălțat, prin munca și lupta lor, România pe culmile civilizației de azi, să însuflețească întotdeauna tinerele vlăstare ale poporului nostru, pentru a-și pune întreaga pricepere și forță în slujba patriei, a înforirii națiunii noastre socialiste*».

Cunoscînd bine poporul și țara, știind cum au luptat strămoșii pentru dreptate și libertate, ce jertfe au făcut ca să biruie, adică învățînd istoria, le iubim tot mai mult. Muncind și învățînd, fiecare bun cetățean gîndește și simte ca poetul Mihai Eminescu :

*Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Țara mea de glorie, țara mea de dor ?
Brațele vînjoase, arma de tărie,
La trecutu-ți mare, mare viitor !*

INTRODUCERE

SECOLELE al XIX-lea ȘI al XX-lea ÎN DEVENIREA
ISTORIEI ROMÂNILOR

Manualul de față îl continuă pe cel pentru clasa a XI-a, elaborat în 1991 și editat un an mai târziu. Așadar, după cunoașterea preistoriei, protoistoriei, antichității, evului mediu și a tranziției spre modernizare a societății din spațiul carpato-danubiano-pontic, ne vom ocupa de modernitatea precum și de contemporaneitatea devenirii istorice pe aceste meleaguri. Trimitem, astfel, la introducerea manualului precedent, care cuprinde, între altele, *definirea cronologică* a structurilor (epoci, perioade, etape) corespunzătoare. Atragem atenția însă că această „definire” are un caracter orientativ; reprezintă o *variantă* – încă *discutabilă* – a periodizării istoriei românilor. De altfel, același lucru se întâmplă și în privința studierii istoriei românilor.

În introducerea de față, ne vom opri numai asupra semnificațiilor pe care secolele al XIX-lea și al XX-lea le au în devenirea istorică a românilor.

Începutul secolului al XIX-lea coincide cu noi incursiuni ale trupelor otomane la nord de Dunăre. Trece numai o jumătate de deceniu și urmează o lungă ocupație militară țaristă (1806–1812). Ea se încheia cu o nouă pierdere teritorială. Pământul românesc dintre Nistru și Prut este anexat Imperiului Romanovilor.

În anul 1821, pentru „Dreptate” și „Slobozenie” „*cămașa morții*” este îmbrăcată de *Tudor Vladimirescu* care pierе însă asasinat de eteriști. Programul său național și social este împlinit de cei care suferă privațiunile pricinuite de ocupația otomană în anii 1821–1822. Sunt reinstaurate domniile pămăntene. Din nefericire, sunt întrerupte de o nouă ocupație militară țaristă (1824–1834), în timpul căreia Rusia anexează *Delta Dunării* și *Insula Șerpilor*, demonstrând, totodată, la *Săbăoani*, unde sunt uciși sute de săteni, ce înseamnă „protectoratul” ei.

Împotriva acestei noi forme de dominație străină, protectoratul rusesc, care se adăugase exercitării suzeranității otomane, acționează revoluționarii de la 1848. Bucureștenii uciși la 19 iunie și 13 septembrie 1848 constituie, în această privință, o eternă mărturie. După cum, la miazănoapte de *Carpații Meridionali*, contra absolutismului habsburgic și obtuzității nemeșești, vor avea aceeași soartă conaționalii lor *Ion Buteanu* și *Petru Dobra*, precum și înțeleptul teolog șas *Stephan Ludwig Roth*. De cealaltă parte a baricadei, dar tot în numele unui ideal romantic, își găsește un prea timpuriu sfârșit poetul ungar *Petőfi Sándor*. Întru dreaptă judecată, să reținem numărul victimelor revoluției de la 1848–1849 în Transilvania, așa cum este el publicat de periodicul „*Kronstädter Zeitung*”: 5 411 români, 304 maghiari, 310 sași, 93 de alte naționalități.

Din toamna anului 1848 până în primăvara anului 1851, trupele otomane și țariste nu părăsesc teritoriile de la est și sud de Carpați. În interiorul arcului carpatic, armatele habsburgice impun regimul politic neoabsolutist. Oștile Rusiei revin în 1853–1854, când ocupă, ca „zalog”, Moldova și Țara Românească. Din august 1854 și până în martie 1857, întreg spațiul românesc este ocupat de

armatele Austriei. Exponenții națiunii române – poeții *Vasile Alecsandri* și *Dimitrie Bolintineanu*, scriitorii *Ion Ghica* și *Costache Negri*, sprijiniți de istoricul *Eudoxiu Hurmuzaki* ori de marele industriaș și bancher *Gheorghe Simeon Sina* – reușesc însă ca, printr-o amplă activitate diplomatică (Viena – 1855, Constantinopol și Paris 1856), să facă din propria cauză o problemă de însemnătate europeană.

Unirea Moldovei cu Țara Românească, la 24 ianuarie 1859, amplă operă reformatoare din timpul domniei lui *Alexandru Ioan Cuza* și al guvernării lui *Mihail Kogălniceanu*, contribuie, în mod hotărâtor, la edificarea României moderne. Forme de viață socială și de cultură, moștenite de secole, sunt transformate din temelii. Apar noi instituții administrative, artistice, bisericești, juridice, militare, politice, de învățământ, sănătate ș.a.m.d.

Schimburi de atitudine și de mentalitate, explicabile în contextul continental complex și contradictoriu, duc la întronarea dinastiei străine. Urmare proximă a înscăunării principelui Carol I, la 10 Mai 1886, Constituția din același an încheie practic „*deceniul restructurării naționale*” și îl deschide pe cel care pregătește „epopeea Independenței”. Țara este înzestrată cu cel mai înalt for științific, *Societatea Academică Română* (1867) cuprinzând membri din toate teritoriile locuite de români. Zece ani mai târziu, guvernul condus de *I.C. Brătianu* își asumă răspunderea confirmării, pe câmpul de luptă, a votului Camerei de la 9 Mai 1877. *George Șonțu*, *Nicolae Valter Mărăcineanu*, *Dimitrie Giurescu*, *Constantin Ene* și alți zece mii de eroi (peste 4 000 de morți și aproape 6 000 de răniți) plătesc „tributul de sânge” la Grivița, Rahova, Smârdan. Prin tratatele internaționale (San Stefano și Berlin, 1878) României moderne îi sunt recunoscute deplina neatârnnare ca stat și suveranitatea sa asupra *Dobrogei*, asupra teritoriului fostului sangeac al Tulcei, asupra Deltei Dunării și Insulei Șerpilor.

Ulterior este proclamat *Regatul* (1881). Legea fundamentală a țării, modificată în 1879 și 1884, confirmă *pluralismul politic*. Afirmate deja prin cele două partide (Național-Liberal și, respectiv, Conservator) care asigură alternativa guvernamentală după instaurarea regimului monarhiei constituțional-parlamentare, liberalismul și conservatorismul/junimismul se consolidează ca doctrine politice. Triumfă concepțiile privind protecționismul economic și încurajarea industriei naționale. Pe acest fundal, opera lui *Mihai Eminescu* dobândește durată infinită. Din ea se naște curentul naționalist-democrat. Concomitent, din alte izvoare, firește, se conturează țărănismul, iar social-democrația se pronunță pentru reformarea societății românești din interiorul acesteia, pe temeiul justiției sociale și al solidarității naționale.

Totodată, românii din afara granițelor statului național modern continuă lupta pentru emancipare politică și spirituală. La cunoscutele tactici – „activismul” și „pasivismul de protestare” – ei adaugă noi forme de acțiune. Acestea se desfășoară sub egida partidelor naționale ale românilor din Basarabia, Bucovina, Transilvania și din celelalte teritorii aflate, încă, sub dominație străină. Are loc mișcarea memorandistă (1892–1894). În 1898, cu prilejul aniversării unei jumătăți de veac de la Revoluția de la 1848, sunt readuse în prim-plan faptele și ideile tribunilor de pe „Câmpul Libertății” (Blaj-Filaret).

Privit chiar strict cronologic, secolul al XIX-lea rămâne așa cum îl caracterizează *I. Ghica*: „cel mai mare și mai luminos dintre toate” veacurile istoriei milenare a românilor.

Prin evenimentele cruciale de la 1821–1822 și 1848–1849, din 1859, 1866 sau 1877–1878, acest veac întrunește, și la români, trăsăturile afirmate de istoricul german Leopold von Ranke sub sintagma „secolul națiunilor”. Din acest punct de vedere însă, în istoria noastră națională, secolul amintit depășește cunoscuta limită cronologică finală (1900); el continuă până în 1918.

Desigur, pe plan universal, există și alte definiții ale veacului al XIX-lea: pentru spiritul său dominant, este denumit „secolul romantic”; din punct de vedere psiho-social, frecvente sunt sintagmele „secolul raselor” și „secolul individualismului”; rar se vorbește despre „secolul economiei politice”; cât privește infrastructura, este folosită adesea expresia „secolul roții”.

Secolul XX. Aidoma veacului care îl precede, ultimul secol din mileniul doi al erei noastre cunoaște, în lume, mai multe denumiri. Între altele, este considerat „secolul artei noi”. În această privință, poporul român îl are ca ilustru reprezentant pe *Constantin Brâncuși*, stabilit la Paris chiar la începutul veacului. Tot în capitala Franței, în 1906, Traian Vuia realizează primul zbor cu mijloace proprii de bord, înscriindu-se definitiv în ceea ce avea să fie numit „secolul aviației”, mai ales după ce, lângă Paris, *Henri Coandă* va realiza cel dintâi zbor experimental al unui avion cu reacție inventat de el.

Între timp, în țară se înregistrează primul „semn de sânge” al veacului. Țărani răsculați la 1907 sunt uciși sau răniți de armată, din ordinul autorităților presate și de un factor extrem de periculos (armatele Austro-Ungariei ocupă poziții de atac pe linia Carpaților, iar cele ale Rusiei, la Prut). „Dumnezeu să-i ierte”, scrie N. Iorga în ziarul „*Neamul Românesc*”, îndemnând la o reconciliere din care rezultă prezența eroică a fiilor satelor în Războiul pentru Reîntregirea Națională (1916–1919). Mobilizați de un guvern condus de Ion I.C. Brătianu și comandați, între alți generali, de *Alexandru Averescu*, peste 800 000 de ostași participă la cele trei campanii de pe frontul românesc, 300 000 dintre ei jertfindu-și viața pentru supremul ideal național.

Marea Unire din 1918, sub sceptrul regelui *Ferdinand*, este rodul unei generații de excepție. Din ea fac parte medicul *Dăniel Ciugureanu*, profesorul de matematică *Ion Inculeț*, „misteriosul și plinul de omenie” *Pantelimon Halippa*, toți ceilalți deputați din *Sfătuțul Țării* de la *Chișinău*, care la 27 Martie (st.v.) votează *Unirea Basarabiei cu România*; Mitropolitul *Vladimir Repta*, *Dionisie Bejan*, Cavaler *Iancu Flondor*, istoricul *Ion Nistor* și alți participanți la *Congresul General de la Cernăuți*, prin votul cărora Bucovina se unește cu România la 15/18 noiembrie; militantul octogenar *Gheorghe Pop de Băsești*, profesorul de istorie și publicistul *Vasile Goldiș*, *Iuliu Maniu*, dr. *Iosif Jumanca*, precum și toți cei care, prin opțiunea plebiscitară de la *Alba-Iulia*, la 1 decembrie (st.n.) „decretează Unirea tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească” cu Patria-Mamă, România.

1 Decembrie 1918 marchează, astfel, în istoria românilor, trecerea de la epoca modernă la *contemporaneitate* (epoca de actualitate, epoca zilelor noastre).

Desăvârșirea unității de stat, recunoscută (în cele din urmă) și de comunitatea internațională, la capătul unei energice acțiuni diplomatice, oferea națiunii române, pentru prima oară reunită în întregimea ei în margini teritoriale firești, cel mai propice cadru al propășirii sale.

Peste dificultățile inerente începutului, reforma politică (acordarea votului universal și Constituția din 1923) și reforma socială (cu deosebire legea definitivă de înfăptuire a reformei agrare din 1921) statuau o monarhie constituțională cu deplina separare a puterilor în stat, al cărei izvor era sufragiul universal egal, direct și secret. Conștientizarea sa era strâns legată de dreptul la proprietate acordat celui mai numeros electorat – țărănimea.

O creștere economică, întreruptă doar de catastrofa criză din anii 1929–1933, a oferit României cei mai înalți indici de dezvoltare. În anul 1938 țara noastră era cu totul independentă din punct de vedere energetic, se număra printre marile producătoare de cereale și petrol din Europa și din lume și dezvolta o industrie prelucrătoare și de mașini (aviație și locomotive Diesel) în plin avânt.

Realizărilor deosebite în plan politic, social și economic li se adaugă cele culturale, nu mai puțin prestigioase. Marile generații spirituale ale înfăptuirii Unirii se aflau într-o emulație fericită cu mai tinerii lor confrăți născuți la începutul secolului XX, din această competiție ivindu-se valori perene ale culturii universale, precum istoricul *Nicolae Iorga*, filosoful și literatul *Lucian Blaga*, muzicianul *George Enescu*, sculptorul *Constantin Brâncuși*. Acum se formează în România mari personalități ale științei și culturii postbelice, biologul *Gheorghe Palade* – încă singurul român deținător al *Premiului Nobel*, reputatul istoric al religiilor *Mircea Eliade*, filosoful și eseistul *Emil Cioran* sau dramaturgul de anvergură mondială *Eugen Ionesco*.

Din păcate, sub o puternică presiune internațională care va acționa vreme de aproape 50 de ani, constant, împotriva intereselor românești, dar și drept consecință a unei nefaste politici care a căutat, mereu, compromisul avantajos, realizând mai mereu contrariul, România va aluneca pe panta unor regimuri autoritare și dictatoriale.

Primul dintre ele, cel instalat în februarie 1938, s-a încheiat cu amputările teritoriale din vara 1940, expresie a politicii de forță și dictat promovate de Germania și Uniunea Sovietică în Europa centrală și sud-estică.

Cedarea Basarabiei, apoi a Transilvaniei nord-estice și, în cele din urmă, a celor două județe din sudul Dobrogei a antrenat prăbușirea regimului lui Carol al II-lea și a deschis perspectiva dictaturii. Animat de cele mai bune intenții (între care refacerea unității de stat era cea mai importantă), regimul politic al mareșalului Antonescu a fost confruntat cu consecințele raporturilor de forță dintre Marile Puteri în timpul războiului mondial, precum și cu complicațiile intervenite între Uniunea Sovietică și Germania. Actul de la 23 August 1944, născut din dorința de a asigura țării o situație cât mai bună în perspectiva unei victorii aliate, a condus însă, la lichidarea grabnică a democrației abia înfiripate, la abolirea monarhiei și instaurarea unei noi dictaturi, – de stânga, prin sovietizarea societății românești.

Încălcarea brutală a celor mai elementare drepturi și libertăți cetățenești s-a însoțit cu marginalizarea valorilor naționale și preluarea unui model străin. În

virtutea sa trebuiau create noi instituții și construită o economie întemeiată pe un centralism excesiv, în care rolul prioritar revenea unei industrii mare consumatoare de materii prime, dar necompetitivă, ceea ce a adâncit în timp contradicții și a determinat conflicte practic imposibil de soluționat.

Când, la jumătatea deceniului șapte al acestui secol, a devenit vizibilă nevoia unei deschideri și când România a adoptat o politică externă mai puțin obedientă față de fosta U.R.S.S., din care n-au lipsit chiar manifestări independente, de noua situație a beneficiat exclusiv un clan care, sub ochii uimiți ai unui popor întreg, reitera practicile absolutismului monarhic, alăturându-le celui mai rigid neostalinism în construcția „noii societăți”.

Uriașa putere de cumpătare și de toleranță a românilor a atins limita în dimineața zilei de 22 decembrie 1989. Un regim politic impus prin forța unor înțelegeri, din care fusesem cu ostentație excluși, s-a prăbușit ca un castel de cărți de joc, o dată cu ieșirea din scenă a marionetelor, care se străduiau să-i dea consistență.

Nu fără convulsii și tragice sfâșieri, evenimentele de acum aproape trei ani au deschis perspectiva unor transformări structurale, în speranța unei firești continuități și reveniri românești pe marile itinerarii ale istoriei, în direcția democrației și progresului.

MANUAL UNIC

ANTICOMUNISM MODERN ȘI CONTEMPORAN

Manual pentru clasa a X-a

PENTRU
CLASA A XI-a MEDIE

manual pentru clasa a XII-a

filierile: teoretică, vocațională și tehnologică

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

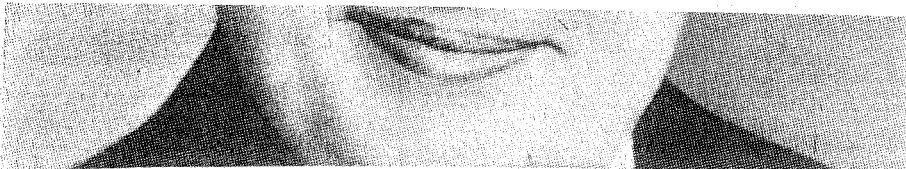
ARON PETRIC și **GH. I. IONIȚĂ**

prof. univ. dr.
Universitatea din București



CONTEMPORANĂ

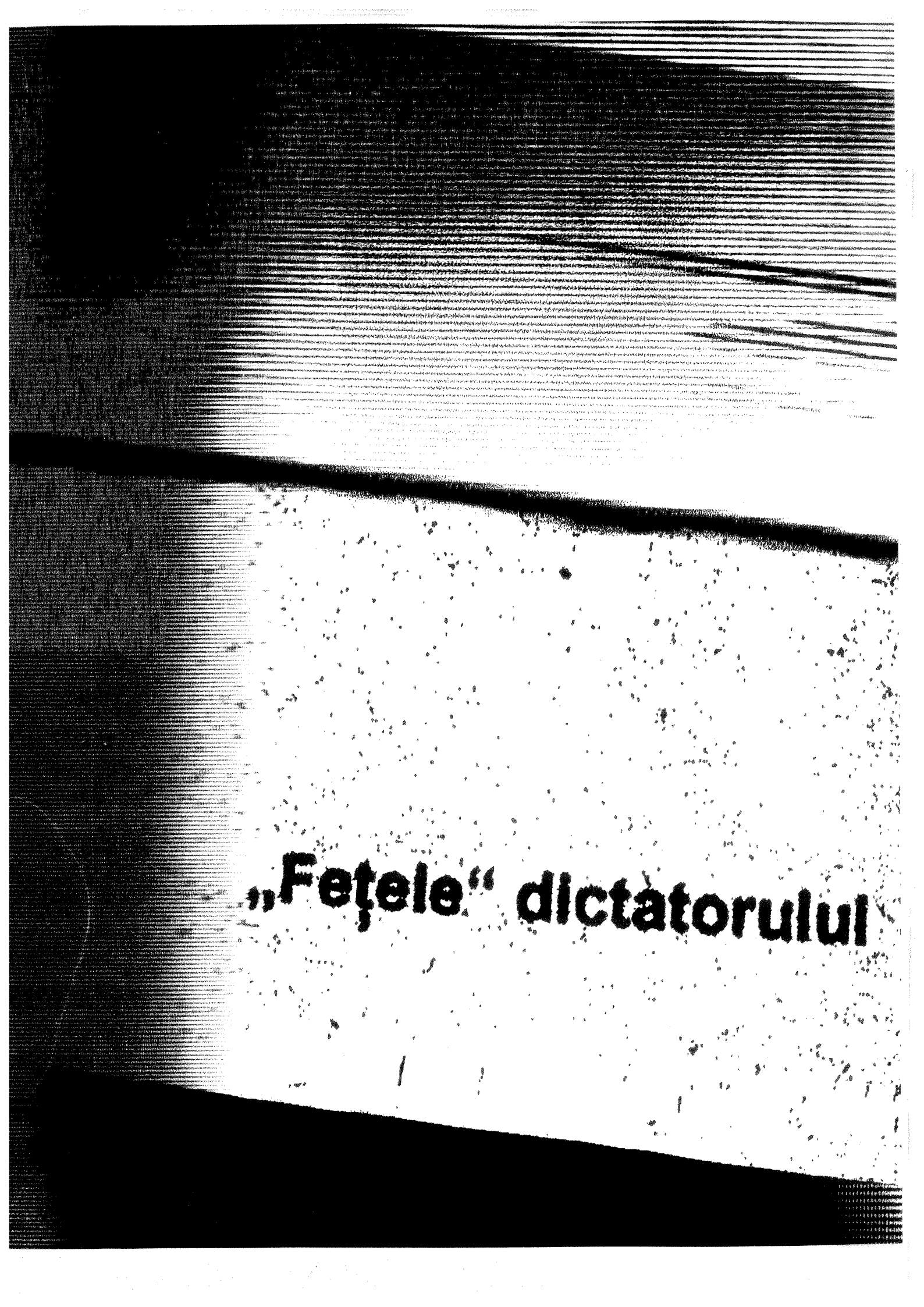
A



Manual pentru clasa a X-a



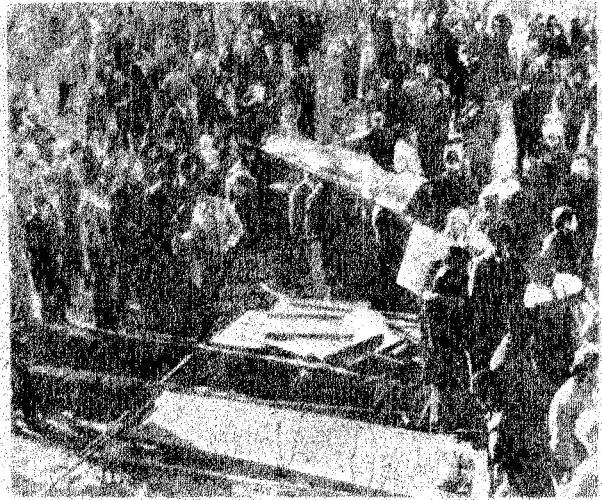
EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ — BUCUREȘTI



„Fetele” dictatorului



„Fețele” dictatorului



Imagini din București, în după amiaza de 22 Decembrie 1989





UNCLEAR
REPRESENTATION
OF A
MILITARY
PLANE

1998

UNITY AS IN
NATIONAL UNITY?

THE AUTHOR MENTIONS THAT
BY STUDYING THE LAST CENTURIES
WE CAN SCIENTIFICALLY UNDERSTAND
AND FORM COMMON BELIEFS AND
PROGRESSIVE GENERAL MOTIVATION
ASPIRATION OF HISTORIANS AS
A COLLECTIVE EXPERIENCE

INTRODUCERE

Oamenii au studiat istoria din cele mai vechi timpuri, dintr-o curiozitate firească de cunoaștere a trecutului, și din convingerea că evenimentele istorice, ideile și acțiunile trecute reprezintă o experiență colectivă, din care se pot trage învățăminte pentru activitatea prezentă și viitoare a societății.

Ne explicăm și înțelegem în bună măsură rolul și sarcinile noastre de cetățeni, prin cunoașterea luptelor pentru libertate, unitate și independență, purtate de poporul român și de toate popoarele lumii în timpurile mai noi, care au premers nemijlocit evenimentelor actuale și au o bază comună cu acestea din urmă.

De aceea, studiul ultimelor trei secole din viața omenirii, care formează epoca modernă și contemporană, prezintă o importanță deosebită atât pentru înțelegerea științifică a fenomenelor ce se petrec astăzi în societate, cât și pentru formarea unor convingeri conforme cu aspirațiile progresiste ale omenirii.

Nu toate faptele și evenimentele din trecut sunt de aceeași valoare. Multe din ele au avut un caracter izolat, trecător și s-au dovedit fără consecințe deosebite. Unele însă au exercitat o influență largă, profundă și durabilă, stând la temelia direcțiilor de dezvoltare a omenirii, spre timpurile noastre și cele viitoare. Pe acestea este necesar să le cunoaștem și să le înțelegem, pentru desăvârșirea culturii, a personalității noastre.

Obiectul disciplinei Istoria universală modernă și contemporană. Din cele arătate rezultă posibilitatea și folosul de a studia istoria mai nouă a omenirii în mod selectiv, în succesiunea marilor fenomene și procese istorice care sunt la originea celor din lumea contemporană și a căror cunoaștere contribuie direct la înțelegerea acestora. Astfel, s-a constituit manualul de față, care își propune să prezinte marile probleme comune întregii societăți sau unei mari părți a ei în perioada menționată. Prezentarea se face sintetic, scopul său fiind de a pune în evidență esența fenomenelor și proceselor respective, în diversitatea faptelor pe care acestea le-au cuprins.

Marile probleme comune ale societății au fost chestiunile de care depindeau însăși existența societății și posibilitățile ei de dezvoltare. Prin urmare, privirea asupra problemelor fundamentale ale istoriei moderne și contemporane va ilustra elementele hotărâtoare prin care s-a realizat progresul societății în această epocă, etapele sale principale.

OF COURSE UNIVERSAL HISTORY MEANS
FROM AN IMPERIAL POINT OF VIEW?

KEY
3

În primul rând, aparitia, dezvoltarea și răspândirea relațiilor capitaliste, caracteristice unei societăți mult mai avansate decât cele anterioare – antică, medievală – și capabilă, prin structura sa, să asigure o puternică dezvoltare a producției și a schimbului într-un ritm foarte rapid. Instaurarea acestor relații și desființarea celor vechi s-a datorat activității economice și politice a noii forțe, burghezia, și a altor forțe sociale înaintate. Acțiunea lor a atins forma cea mai înaltă în revoluțiile moderne, fenomen istoric de mare importanță pentru dezvoltarea societății omenești, în perioada dintre secolele al XVII-lea și al XIX-lea. În strânsă legătură cu dezvoltarea capitalismului și cu victoria revoluțiilor moderne s-au format națiunile moderne; lupta popoarelor pentru a-și forma state naționale independente este un factor hotărâtor în schimbările politice teritoriale, care au dus la configurația actuală a statelor lumii.

În al doilea rând, progresul științei și al tehnicii, care a însemnat un factor de bază al dezvoltării civilizației, al condiției existenței omului modern.

În al treilea rând, răspândirea și consolidarea sistemelor politice democratice, a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului au constituit cadrul indispensabil al realizării progresului economic și social.

În fine, dezvoltarea culturii, a pregătirii intelectuale a oamenilor și a capacităților lor de creație reprezintă și ea un specific al erei moderne.

Periodizarea istoriei moderne și contemporane. Istoria modernă începe în secolul al XVI-lea, când dezvoltarea producției, a schimbului de mărfuri la scară mondială, progresele științelor și ale culturii, în general, au impulsivat procesul de formare a relațiilor capitaliste. La mijlocul secolului al XVII-lea victoria revoluției moderne din Anglia a lărgit și consolidat calea dezvoltării noii societăți, în primul rând în Europa și America de Nord.

Din secolele al XVI-lea – al XVII-lea până în zilele noastre distingem două epoci: modernă și contemporană. Prima conține istoria instaurării societății moderne, a consolidării și dezvoltării acestei noi epoci istorice. Epoca modernă se încheie o dată cu primul război mondial (1914–1918).

Epoca modernă se împarte în două mari perioade: a victoriei și răspândirii noilor realități economice și politice în majoritatea regiunilor globului (din secolele XVI–XVII până în preajma anului 1870), a desfășurării primei faze a revoluției industriale, caracterizată prin utilizarea forței aburului ca sursă de energie în industrie și transporturi, prin structura predominant particulară a proprietății asupra mijloacelor de producție și printr-o acțiune permanentă a fenomenului liberei concurențe în viața economică.

În cea de-a doua perioadă (din preajma anului 1870 până la 1918) capitalismul cunoaște un proces de concentrare a structurilor sale economice, sub formă de mari societăți, numite adesea concerne sau trusturi. Are loc o a doua fază a revoluției industriale, marcată prin aplicațiile energiei electrice și prin descoperirea motorului cu explozie.

Istoria contemporană (de la 1918 până astăzi) este epoca în care, au avut loc pe de o parte, formarea și afirmarea statelor naționale, iar, pe de altă parte, mari confruntări sociale și politico-militare, din cauza instaurării

N/O
APPARATUS
CRITICAL

THEY TRIED TO ARMANTLE THROUGH FORCE
DEMOCRATIC REGIMES

În mai multe țări a unor regimuri de dictatură, care au suprimat drepturile omului și au încercat să doboare prin forță regimurile democratice. În zilele noastre, aceste tendințe apar ca eșuate. Pe de altă parte, în epoca pe care o trăim se poate vorbi de o fază nouă a revoluției industriale, tehnico-științifică, bazată pe energia nucleară și pe automatizare și informatică.

Pe arena politică mondială s-au petrecut în această epocă istorică importante schimbări: desființarea sistemului colonial și apariția a numeroase noi state independente în Africa, Asia și o parte din Oceania, proces care a avut ca urmare, printre altele, accentuarea deosebirii statelor lumii în state industrializate bogate și state slab dezvoltate, pentru denumirea globală a cărora, ca și a orientării specifice a politicii lor, se folosește frecvent termenul Lumea a treia.

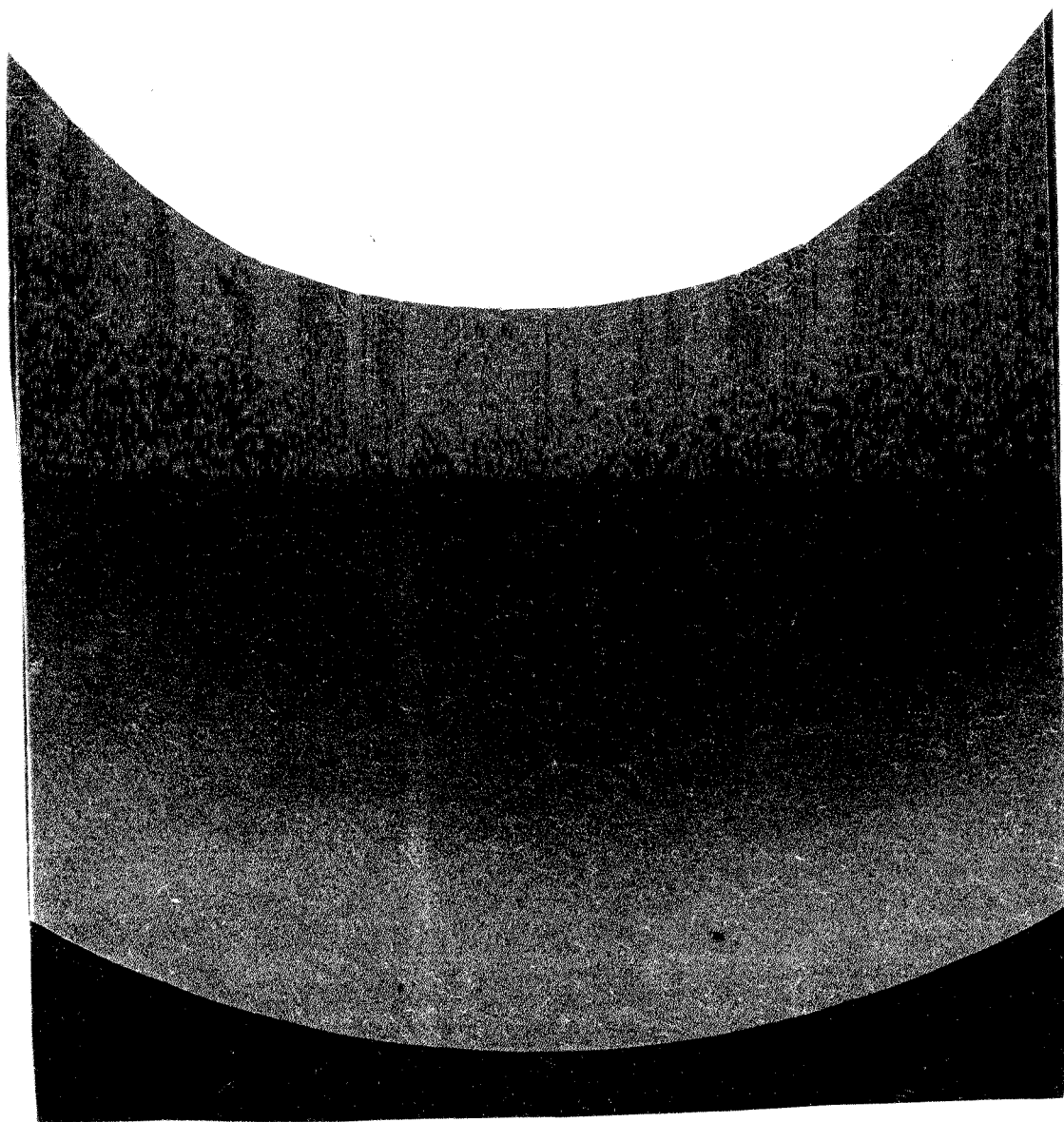
Întrebări și probleme recapitulative

1. De ce se studiază istoria în general și în particular epocile sale mai recente?
2. Care sunt principalele procese și fenomene istorice în epoca modernă și contemporană?
3. Care este periodizarea istoriei moderne și istoriei contemporane?

→ IN RELATION WITH AUTOMATIZATION
AND INFORMATIQUE RESOURCES
WHICH BY '90 WERE

(ASIST. DR.)

→ DECOLONIAL PERSPECTIVE
ON THE FORM OF NEW
INDEPENDENT STATES IN
AFRICA, ASIA AND OCEANIA.



1999

Introducere

ROMÂNII ÎN EUROPA

„Istoria românilor
este o istorie de
contradicții nerezolvate.”

Catherine Durandin

Te înșeli, dragul nostru elev din clasa a XII-a, dacă sperii că, în acest manual, regăsești toate „contradicțiile nerezolvate” la care se gândește autoarea franceză.

În primul rând, pentru că manualul de față prezintă numai douăsprezece teme din Istoria românilor. Câteva au în vedere geneza etnică, cea statală și cea națională; celelalte — marile familii de idei social-politice din secolele al XIX-lea și al XX-lea.

Este, așadar, un manual care reliefează numai „tensiunea ivită din aceste contradicții” nerezolvate, cum spune istoricul citat la începutul acestui Avertisment. O tensiune izvorâtă din faptul că fiecare generație învață/scrie Istoria românilor în raport cu propriile aspirații. Romanticii, cu credința că discursul lor rămâne decisiv pentru afirmarea identității naționale. Cei cu spirit critic, pragmaticii, în general, cu speranța că „povestirea” trebuie încheiată, adevărul despărțit de mit...

Iar tu, înainte de a te alătura ultimilor, probabil, să încerci să-ți limpezești gândurile, pentru a înțelege că „tensiunea” amintită este menită să provoace „o nevoie de seninătate”.

La această claritate, la propria liniște sufletească nu poți ajunge decât dacă înțelegi că manualul de față își propune să prezinte locul românilor în Europa. Fără alte amănunte, el trebuie să-ți reamintească ce a însemnat „prima intrare” a românilor în Europa, ce reprezintă integrarea de astăzi — mult mai complexă, contradictorie, poate. O integrare imposibilă fără participarea ta...

Baftă!

În clasele anterioare, la istorie am învățat *ce este Europa*. Cum au evoluat limitele acestui spațiu istoric de la Europa vechilor greci și Europa romanilor la Europa romanică și la Europa gotică, la Europa catedralelor, în general. Am cunoscut apoi *prima descriere a Europei*, cea a lui Erasmus, precum și modul în care a apărut *ideea unității europene*. De asemenea, am aflat care sunt principalele *modele și curente politice ale Europei moderne*, ce reverberații au acestea, pe măsură ce, în ultimele decenii, se discută despre *noua construcție europeană*. În sfârșit, am aflat în *ce constă cultura europeană*, îndeosebi *cultura politică a democrației*, denumită azi *cultură civică*, tocmai pentru reliefaarea pregnantă a principalelor valori europene [D₁].

Manualul de Istorie pentru clasa a XII-a încearcă să răspundă la noi întrebări: *Când au apărut românii în Europa? Cum? Unde? Care este locul lor geografic? Dar cel istoric? Mai precis, în ce epocă sunt cunoscuți de europeni? Pe măsura „inventării” lor ca popor ori a constituirii propriiei identități? Ce imagini contradictorii au ei în Europa? Care sunt vechile stereotipii pe care este alcătuită imaginea modernă a europenilor despre români? Dar imaginea europenilor în conștiința românească?*

De ce, la cumpăna secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea, cărturarii români scriau despre *dubla apartenență* a poporului lor? Și de ce această *dublă trimitere*, la civilizația Orientului și la civilizația Occidentului, a pregătit „prima intrare a românilor în Europa” în a doua jumătate a ultimului veac menționat?

Astăzi, în schimb, *de ce este necesară o nouă paradigmă?* Așadar, pentru apropiata dar dificilă *reintegrare europeană*, de ce numai Occidentul oferă *modelul societății democratice*? În acest context, cine trebuie să opteze în societatea românească pentru acest model? Care sunt *implicațiile politice și culturale* ale unei asemenea opțiuni ferme, lipsite de ambiguitate?

Evident, șirul întrebărilor poate continua [D₂].

O însemnătate deosebită au răspunsurile. Acestea sunt cuprinse în capitolele și lecțiile prezentului manual. Asupra unora dintre ele atragem atenția în această *Introducere*.

Astfel, pretutindeni în manual, este subliniată dimensiunea culturală a încercărilor românilor de a se înscrie în istoria Europei. La început, prin școlile latinești instituite pe lângă vechile reședințe episcopale și mitropolitane de la Milcov, Siret, Argeș, Severin. Apoi, timp de mai multe veacuri, prin conviețuirea cu membrii unor comunități central-europene stabilite la Orăștie, Sibiu, Brașov, Bistrița, Baia, Suceava, Câmpulung Muscel, Târgoviște. Concomitent, în cancelariile voievodale este folosită slavona, „această limbă politică și sacră” a Europei sud-estice, pe care domnii o „învățaseră [...] în casă la ei, de la mamele de origine

„Europa înseamnă drepturile omului, apartenența la o cultură europeană este indicată de faptul că dreptul promovează *individul* ca scop și subiect [...], iar libertățile individuale sunt concepute ca garanții ale autonomiei. Prin autonomie, individul nu se izolează, ci iese din barierele sociale și interacționează cu alți indivizi. Prin autonomie, individul își poate stabili singur soarta, libertatea, dar aceasta în cadrul legii.”

Eduard Hellwig,
Unificarea se constată, nu se inventează

„În cunoaștere, în general, importanța înainte de toate este întrebarea.”

Andrei Marga,
Filosofia unificării europene

„Domnul este un om foarte înțelept, vrednic de multă laudă și iubit de supușii săi. (la rândul lor) oameni viteji (*valenti homini*), oameni de fapte (*homini de fatti*) și nu de stat pe saltea (*so li piazzi*), ci în război.”

Matei de Murano,
Raportul din 7 decembrie 1502

„[...] Gospodari răi, aplecați spre hoție și răutăcioși [...], învăluți într-o cumplită neștiință și disprețuiți de toată lumea (românii sunt) oameni vrednici de compătimire [...]”

Carl Josef Eder,
Adnotări la Supplex Libellus Valachorum Transilvaniae

„[...] Nu este un popor care să sufere sub o mai mare apăsare din partea puterii despotice și să fie mai greu împovărat cu impozite și taxe decât țărani din Valahia și Moldova, și nimeni n-ar purta pe jumătate sarcina lor cu aceeași răbdare și aparentă resemnare.”

William Wilkinson,
O dare de seamă despre Principatele Valahia și Moldova

slavă, bosniace în Țara Românească (soția lui Alexandru-Vodă din care s-a născut Vladislav-Vlaicu), rutene în Moldova (soția lui Lațcu, cu numele așa de rusesc). Ștefan cel Mare se putea înțelege în această limbă cu solii ruși trimiși de regele Poloniei.” (N. Iorga, *Istoria învățământului românesc*). Despre ultimul voievod și supușii săi vorbește un cunoscut medic venețian [D₃].

În Evul Mediu, când apar ca popor, apoi în timpurile moderne, când se afirmă ca națiune, românii sunt prezentați cititorilor de pe continent de numeroși călători și demnitari străini. În lucrări memorialistice și rapoarte oficiale, scrise în latină, neogreacă, italiană, franceză, germană sau engleză, aprecierile sunt diferite. În unele, românii sunt descriși pe temeiul elementelor definitorii, pozitive și negative. În altele, defectele au prioritate, uneori ele fiind exagrate [D₄, D₅].

Raportul identitate-alteritate devine cel firesc pe măsură ce fiii unor mari boieri români învață la universități din Cracovia și Praga, Padova și Roma, Viena sau Paris, Berlin și Bonn. Îndeosebi în ultimele trei centre culturale menționate se formează elita intelectuală căreia îi datorăm „prima intrare în Europa”. Ne gândim la generația lui Mihail Kogălniceanu și la cea a Junimii.

Cei mai mulți urmași ai acestor generații de cărturari au privit „Europa” dintr-o *perspectivă românească*. Punctul lor de vedere „european” corespunde momentelor istorice pe care le parcurge societatea românească. În mod civilizat, indiferent de polemicile vremii, ei au propagat ideile active ale continentului; la modul figurat au adus „Europa acasă” la români, în așa fel încât conștiința acestora a asimilat valorile și atitudinile democratice.

Și tot elitei intelectuale românești, iar prin ea, celei politice, îi revine astăzi îndatorirea de a împlini cele patru condiții ale reintegrării europene, despre care vorbește Adrian Marino (*Pentru Europa. Integrarea europeană. Aspecte ideologice și culturale*):

1. ieșirea definitivă din izolare, pe toate planurile, a României;
2. orientarea decisă spre Vest și spre toate structurile euro-atlantice;
3. integrarea europeană progresivă și ieșirea bine calculată din sfera de influență rusă, profund negativă;
4. formarea unei păтури mijlocii urbane și rurale. Ea singură poate avea aspirații și convingeri efectiv europene.”

Cei care înțeleg acest mesaj nu au altceva de făcut decât să constituie împreună această „pătură mijlocie” și să pășească în lumea civilizației europene potrivit exigențelor acesteia.

AUTORII

CUVANT INAINTE

Concluzii

Istoria universală este un fenomen deosebit de complex. Ea se referă la tot ceea ce privește activitatea umană, fie ea materială, spirituală sau mixtă, realizată de oameni ca indivizi sau comunități. Reconstituirea ei nu poate îmbrăca altă formă decât „istoria totală”.

Istoricul de astăzi trebuie să aibă în vedere această cerință ce rezultă din întreaga experiență anterioară și, mai ales, din intensitatea epocii pe care o trăiește. El nu poate uita că *Voltaire* îi recomanda, drept deviză, anticul dicton al lui Terențiu: „Sunt om, nimic din ceea ce e omenesc nu-mi este străin”. Așadar, istoricul trebuie să exploreze toate laturile activității umane – gândire, economie, politică, civilizație, prezentându-le în fireasca lor îmbinare.

În prezentarea pe care o face trecutului, el nu poate proceda însă decât selectiv, cu atât mai mult în cazul unui manual, cum este cel de față, mai ales că acesta se referă la o perioadă de o remarcabilă bogăție a fenomenelor și a evenimentelor istorice. Punctul de plecare îl constituie o programă care a reținut teme de un interes aparte, stabilind o structură prin care să rezulte legătura dintre ele. Pornind de aici, autorii au urmărit să rețină ceea ce este esențial și să stabilească necesara legătură între fapte și explicații. Ei au avut în vedere anticul principiu că prezentarea faptelor fără explicații este inutilă, iar interpretarea lipsită de suportul datelor este sterilă.

Respectând ideea de manual, principala parte este expunerea propriu-zisă. Cele prezentate în ea sunt ilustrate, în anumite cazuri, cu texte sau imagini, care oferă posibilitatea unei apropieri mai directe de momentul istoric concret, precum și cu scheme, care permit o mai exactă înțelegere a mecanismelor. Cum istoria se face deopotrivă în timp și în spațiu, alături de precizările geografice a apărut necesară harta. Prin forța lucrurilor, textele, imaginile și hărțile au fost incluse în limitele necesarului, fără a se urmări înlocuirea unor crestomații, albume, atlase.

Conținutul acestui manual include atât curriculum-nucleu (obligatoriu pentru clasele care studiază Istoria o oră pe săptămână, marcat prin ☒), curriculum-nucleu aprofundat (obligatoriu pentru clasele care studiază Istoria două ore pe săptămână, marcat în manual prin ☒) , cât și comentarii de texte și teste de evaluare, marcate cu ☐ , care sunt facultative.

Asumându-și această întreprindere, care nu este ușoară, și răspunzând ideii de „alternativ”, cei trei autori și-au propus să ofere profesorului un auxiliar al activității sale, și elevilor, un instrument pentru lărgirea culturii lor generale. În măsura în care, fie și parțial, scopul va fi atins, mulțumirea lor va fi deplină.

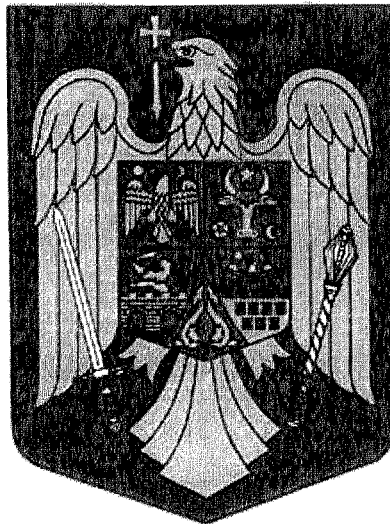
2006

National
anathem

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Wake up
Romania



Deșteaptă-te române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată, croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată, să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâini mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume,
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Înaltă-ți a ta frunte și cată-n giur de tine,
Cum stau ca brazi în munte voinici sute de mii;
Un glas ei mai așteaptă și sar ca lupi în stâne,
Bătrâni, bărbați, juni, tineri, din munți și din câmpii!

Priviți mărețe umbre: Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate, ori moarte”, strigă toți!

Pre voi vă nimiciră a pizmei răutate
Și oarba neunire, la Milcov și Carpați!
Dar noi, pătrunși la suflet de sânta libertate,
Jurăm că vom da mâna, să fim pururea frați!

O mamă văduvită, de la Mihai cel Mare,
Pretinde de la fii-și azi mână d-ajutori,
Și blastă-mă cu lacrimi în ochi pe orișicare,
În astfel de pericol s-ar face vânzători!

De fulgere să piară, de trăsnet și pucioasă,
Oricare s-ar retrage din gloriosul loc,
Când Patria sau mama, cu inima duiosă,
Va cere ca să trecem prin sabie și foc!

N-ajunse iataganul barbarei Semilune,
A cărui plăgi fatale și azi le mai simțim;
Acum se vără cnuta în vetrele străbune,
Dar martor ne e Domnul, că vii nu o primim!

N-ajunse despotismul cu-ntreaga lui orbie,
Al cărui jug din seculi ca vitele-l purtăm;
Acum se-ncearcă cruzii, în oarba lor trufie
Să ne răpească limba, dar morți numai o dăm!

Români din patru unghiuri, acum ori niciodată
Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri!
Strigați în lumea largă că Dunărea-i furată
Prin intrigă și sălă, vicleane uneltiri!

Preoți cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

IMNUL COMUNITĂȚII EUROPENE

European
Anthem

ODA BUGURIEI

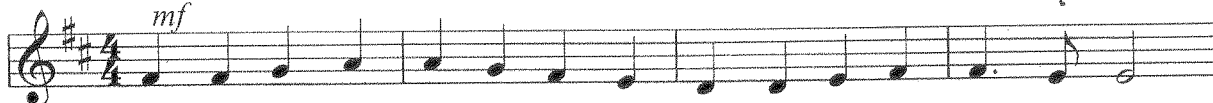
ode of joy

Versurile: Friedrich Schiller

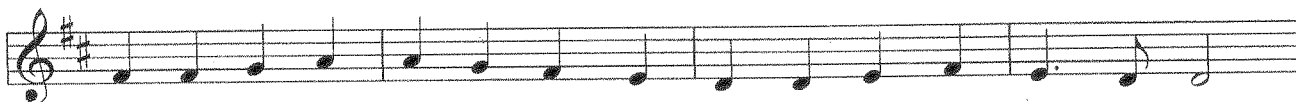
Muzica: Ludwig van Beethoven

Allegro

mf



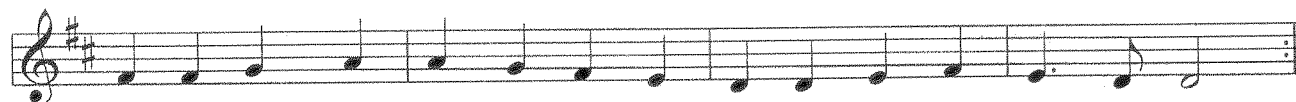
Freu - de schö - ner Göt - ter - fun - ken, Toch - ter aus E - ly - si - um,
1. Sla - vă ți - e, stea cu - ra - tă, Vo - ie bu - nă pe pă - mânt



wir be - tre - ten feu - er - trun - ken, Himm - li - sche dein Hei - lig - tum!
As - tăzi te sim - ți - m a - proa - pe, Sol din rai cu soa - re sfânt



Dei - ne Zau - ber bin - den wie - der, was die Mo - de strengt ge - teilt.
Vra - ja ta a - du - ce ia - răși Pe po - por lân - gă po - por,



Al - le Men - schen wer - den Brü - der wo dein sanf - ter Flü - gel weilt!
Toți pe lu - me frați noi sun - tem Când a - pari u - soa - ră - n zbor.

2. Freude heißt die starke Feder in der ewigen Natur.

Freude, Freude treibt die Räder in der großen Weltenuhr.

Blumen lockt sie aus den Keimen, Sonnen aus dem Firmament,

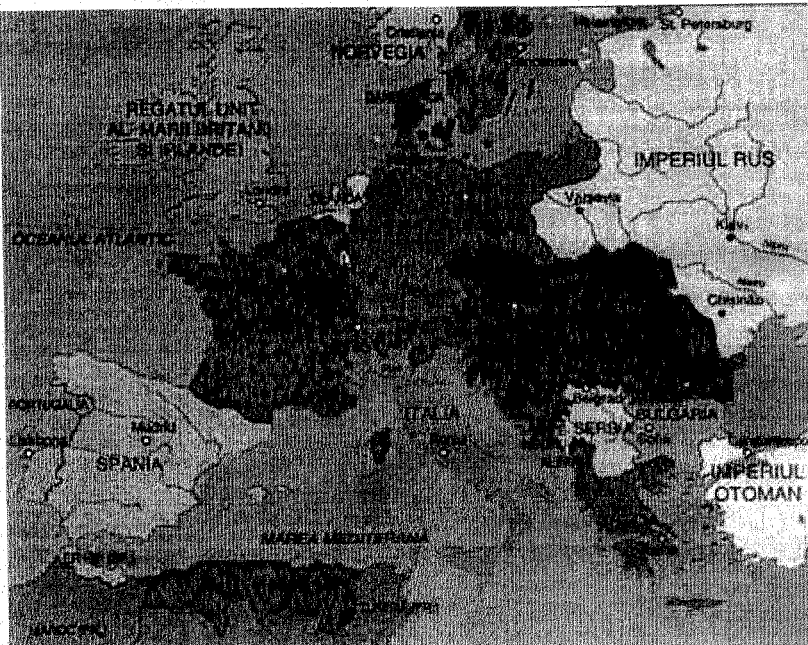
Sphären rollt sie in den Räumen, die des Sehers Rohr nicht kennt.

Cine a avut norocul de prieteni buni să dea,
Cine știe ce-i iubirea, lângă noi cântând să stea.
Fericit, un suflet drag te poate face pe pământ,
Cine n-a simțit iubirea plece dintre noi plângând.

Deșteaptă-te române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tiranii
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmanii

POPOARE ȘI SPAȚII ISTORICE Europa și lumea în secolul XX

„Construirea Europei nu se va face ușor, nici în linii generale; acest lucru se va realiza prin acte concrete mai întâi de toate, prin crearea unei stări de solidaritate a faptelor. Reunirea națiunilor europene cere ca opoziția seculară dintre Franța și Germania să fie eliminată...”
(Din Declarația lui Robert Schuman).



▲ Europa în anul 1914

COMPETENȚE

- Identificarea originilor, a componentelor strategiei și a consecințelor procesului de integrare europeană;
- Descrierea și compararea elementelor de diversitate și de convergență instituțională, ca urmare a evoluțiilor politice, economice, culturale și sociale din cadrul Europei în secolul al XX-lea;
- Formularea și susținerea argumentată a unei opinii proprii cu privire la raporturile României cu Europa în secolul XX.

VALORI ȘI ATITUDINI

- Respectul pentru modul de viață, credințele și opiniile semenilor;
- Interesul pentru cunoașterea și respectarea drepturilor omului;
- Simțul responsabilității pentru faptele personale și pentru interesele comunității;
- Cooperarea și respectarea regulilor de lucru în echipă;
- Exigență și preocupare pentru calitate și eficiență în orice domeniu;
- Flexibilitate și adaptabilitate la schimbare;
- Independență în gândire și încrederea în forțele proprii.

BIBLIOGRAFIE

- Berstein, Serge; Milza, Pierre, *Istoria Europei*, Iași, vol. 1-5, 1998;
 Bernstein, Serge; Milza, Pierre, *Istoria secolului XX*, București, 1998;
 Cairns, E. Earle, *Creștinismul de-a lungul secolelor*, Chișinău, 1992;
 Gaillard, Jean-Michel; Rowley, Anthony, *Istoria continentului european*, Chișinău, 2001;
 Hitchins, Keith, *România 1866-1947*, București, 1996;
 Hobsbawn, Eric, *Secolul extremelor*, București, 1998.

CAPITOLUL I

TEME

1. Configurația etnică a Europei în secolul XX.
2. Spațiul istoric european în secolul XX.
3. Unitate în Europa contemporană.
4. Diversitate în Europa contemporană.
5. Începuturile integrării europene. Părinții fondatori ai Europei unite
6. Două perspective occidentale cu privire la Europa unită.
7. Uniunea Europeană. Întărirea solidarităților.
8. Europa și spațiile de civilizație extraeuropene.

Studii de caz:

- România și Europa în secolul XX.
- Grigore Gafencu și unitatea europeană.
- Imaginea României în presa internațională după 1989.
- Cultura română, cultură europeană.

REPERE CRONOLOGICE

- 5 mai 1949 - constituirea Consiliului Europei
- 25 martie 1957 - constituirea Comunității Economice Europene
- 7 februarie 1992 - semnarea Tratatului de la Maastricht
- 7 octombrie 1993 România devine membră a Consiliului Europei

MULTIMEDIA

Consiliul Europei
 E-mail: point_I@coe.fr
 Website: <http://www.coe.fr>
<http://www.dcbuc.at>

2006

Europa contemporană

EUROPA — SPAȚIU AL DIVERSITĂȚII



Europa după încheierea războiului mondial văzută cu ochii unui cineast — un afiș al filmului lui Vittorio de Sica, *Hoții de biciclete* (1948)

1

„Rezistența opusă de întregul continent dictaturii lui Hitler a constituit deci o sursă a mișcării europene de după Al Doilea Război Mondial, o altă sursă fiind Războiul Rece: fără cei doi mari despoți ai secolului XX, Hitler și Stalin, nu ar fi fost posibil procesul de unificare europeană, care a generat pentru întâia oară în istoria continentului instituții transnaționale durabile. Dacă analizăm evoluția sentimentului de solidaritate în Europa de la Bătălia de la Salamis până în prezent, găsim o explicație pe cât de simplă, pe atât de apăsătoare: Europa nu s-a aliat niciodată pentru ceva, ci doar împotriva a ceva. Unitatea Europei se face simțită mai ales în defensiva comună împotriva unui pericol comun, imaginar sau real, iar dacă primejdia dispăre, dispăre și unitatea.”

(Hagen Schulze, *Stat și națiune în istoria europeană*, 1994)

Competențe generale

care trebuie să fie formate prin procesul de predare-învățare a disciplinei ISTORIE în clasa a XI-a

1. Utilizarea eficientă a comunicării și a limbajului de specialitate.
2. Exersarea demersurilor și acțiunilor civice democratice.
3. Aplicarea principiilor și metodelor adecvate în abordarea surselor istorice.
4. Folosirea resurselor care susțin învățarea permanentă.

4

Popoare și spații istorice

Începutul secolului în care am intrat în urmă cu câțiva ani a adus Europa mai aproape ca niciodată de realizarea unui mai vechi proiect politic: unitatea europeană. De ce a devenit un astfel de proiect aplicabil în acest moment istoric și nu mai devreme? Un reputat istoric contemporan — Hagen Schulze — afirma că de-a lungul istoriei sale „Europa nu s-a aliat niciodată pentru ceva, ci doar împotriva a ceva”. Împotriva cui trebuia să se unească Europa sfârșitului de secol XX? Răspunsul la această întrebare comportă două aspecte: globalizarea și ... Europa însăși.

Fenomenul globalizării pune în fața statelor continentului provocări cărora, în mod evident, nu le pot face față: competiția economică cu alte piețe economice mult mai puternice (SUA, Japonia) sau cu un imens potențial de dezvoltare (China, India), nevoia investiției masive în știință și în tehnologie, protecția mediului, lupta împotriva subdezvoltării, a terorismului etc.

În același timp, Europa trebuie să se apere și de sine, mai exact spus de tot ceea ce a însemnat manifestare cu potențial de conflict în secolul XX. Căci Europa ultimului secol a fost o lume a permanentei confruntări între mai multe tendințe de dezvoltare, având uneori rezultate tragice asupra destinului continentului. Astfel, sub raport politic, începutul secolului părea că aduce cu sine victoria statului național și a democrației parlamentare. Evoluând spre forme paroxistice, același naționalism s-a aflat însă la originea celor două mari dezastre ale omenirii care au purtat numele de „războaie mondiale”.

Democrația parlamentară liberală, așa cum se manifesta ea la începutul secolului XX, nu a reușit nici să evite Primul Război Mondial și nici să gestioneze corect consecințele sale. S-a creat astfel terenul favorabil manifestării alternativei fasciste, cu forma sa extremă, hitlerismul. Speculând sentimentul național și consecințele sociale ale crizelor economice, acesta a generat marea catastrofă a anilor 1939-1945. Deși încheiată de mai bine de jumătate de secol, cea de-a doua conflagrație mondială continuă să nască pasiuni și să-și releve nebănuite consecințe datorită dimensiunilor sale apocaliptice. Sfârșitul războiului nu a însemnat însă instaurarea păcii, ci declanșarea unui alt tip de conflict, Războiul Rece, între vestul democratic și estul sovietizat.

Experimentul comunist din URSS, extins la nivelul jumătății estice a continentului european, a generat o nesfârșită suferință umană. Dispariția sa după 1989 a dat o nouă șansă democrației în Europa de Est, dar procesul s-a dovedit lung, complicat și însoțit de o recrudescență a naționalismului. Acesta a readus bătrânului continent războiul: Croația, Bosnia, Kosovo, intervenția NATO în Iugoslavia. Departate de a fi un monopol al estului, naționalismul și separatismul pe baze etnice continuă să se manifeste și în vestul continentului, cazurile irlandez și cel basc fiind între cele mai cunoscute.

Așadar, pe lângă cultură și bunăstare pentru o bună parte a cetățenilor săi, Europa secolului XX a adus cu sine și multă suferință. Mai mult chiar, după ce dominaseră lumea vreme de mai multe veacuri din punct de vedere economic, militar și al nivelului de civilizație, statele europene s-au văzut, după Al Doilea Război Mondial, în situația de a nu mai avea un cuvânt de spus în competiția globală. Europa devenise un pericol pentru ea însăși.

So. They ~~may~~ promote the thing that nationalism is a bad thing, but they put the hymn of Romania in the beginning of the book.

2

„Astăzi aş dori să mă refer la tragedia Europei. Acest nobil continent cuprinde cele mai frumoase şi mai cultivate regiuni ale lumii, bucurându-se de un climat temperat şi echilibrat (...). Este fântâna credinţei creştine şi a eticii creştine. Este la originea celor mai multe culturi, a artei şi a filosofiei, atât în Antichitate, cât şi în timpurile moderne. Dacă Europa ar fi fost unită în împărţirea moştenirii sale comune, fericirea, prosperitatea şi gloria sa ar fi fost fără limite. (...) Totuşi, Europa a fost locul care a răspândit acea serie de înfricoşătoare dispute naţionaliste, iniţiate de naţiunile teutonice în creştere de putere, pe care le-am văzut în acest secol XX şi chiar pe timpul vieţii noastre, distrugând pacea şi tulburând viitorul întregii umanităţi.

Şi care este starea la care a fost redusă Europa? Unele dintre statele mai mici au recuperat, într-adevăr, teritoriile, dar peste întinse părţi ale sale o mare masă de oameni chinuţi, flămânzi, epuizaţi şi dezorientaţi se uită cu gura căscată la ruinele oraşelor şi locuinţelor lor şi scrutează orizonturile în aşteptarea unor noi pericole, a unor noi tiranii sau momente de teroare. Printre învingători este zarva mai multor voci; printre învinşi, o tristă tăcere a disperării. Asta este tot ceea ce au europenii, grupaţi în atât de multe străvechi state şi naţiuni, asta este tot ceea ce rasa germanică a obţinut sfârşindu-se unii pe alţii în bucăţi şi răspândind prăpădul în lung şi în lat. (...) Domnilor, ei pot încă să se întoarcă.”

Talk about international commerce (Winston Churchill, Zürich, 1946)

3

„Dinamica comerţului internaţional este foarte puternică. Aceasta ascunde în spatele său globalizarea industriei, ca efect a două tipuri de mişcări. Pe de o parte, întreprinderile încercând să cucerească noi pieţe şi, pe cale de consecinţă, să se apropie de potenţialii clienţi. Este atitudinea marilor întreprinderi multinaţionale. Pe de altă parte, anumite întreprinderi trebuie să-şi transfere o parte a producţiei pentru a scădea preţul mâinii de lucru. Aşa se face că industria electronică realizează o mare parte a componentelor de bază în Asia de Sud-Est.

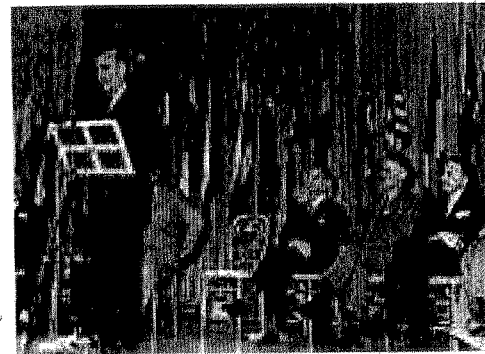
Internaţionalizarea comerţului şi a industriei implică fluxuri gigantice de capital internaţional. Trebuie finanţat comerţul mondial, investiţiile internaţionale, trebuie acoperite riscurile, repartizate dividendele etc. Dinamica financiară este de atunci alimentată de o nevoie crescândă de capitaluri transfrontaliere. La aceasta se adaugă mişcările financiare născute din excedentele petroliere ale OPEC sau din excedentele obţinute de japonezi sau de germani care caută plasamente în zonele ce duc lipsă de capitaluri.

În general, capitalurile internaţionale reprezintă o masă gigantică aflată permanent în mişcare în cele patru colţuri ale planetei. Pe pieţele de schimb, volumul tranzacţiilor cotidiene este de circa 900 miliarde dolari, echivalentul PIB-ului anual al Franţei. Prin comparaţie, rezervele totale ale băncilor centrale nu se ridică decât la circa 700 de milioane de dolari.”

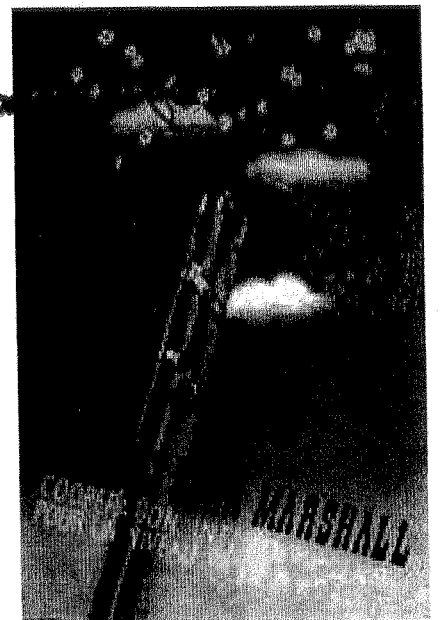
(M. Albert, *Capitalism contra capitalism*, 1991)

ACTIVITATE INDEPENDENTĂ

- Citiţi cu atenţie documentele şi rezolvaţi următoarele sarcini de lucru:
- 1. Analizaţi şi descrieţi imaginea Europei oferită de documentul 2.
- 2. Identificaţi două posibile semnificaţii ale acestei imagini pentru situaţia în care se găsea Europa la sfârşitul celui de Al Doilea Război Mondial. Comparaţi-vă opţiunile cu cele ale colegului de bancă.
- 3. Identificaţi cauzele care au condus la această situaţie.
Se putea preveni acest conflict? Argumentaţi-vă punctul de vedere.
- 4. Care a fost soluţia pentru ieşirea din criza generată de război? Are această soluţie efecte şi asupra Europei sfârşitului secolului al XX-lea? Argumentaţi răspunsul dat.



Redresarea economiei europene şi mondiale, principalul obiectiv al Conferinţei de la Bretton Woods (iulie 1944) şi al Planului Marshall (afiş din 1950)



Competenţe specifice modulului POPOARE ŞI SPAȚII ISTORICE

1.1. Formularea, în scris şi oral, a unor opinii referitoare la o temă de istorie.

*1.2. Elaborarea unei argumentări orale sau scrise.

*3.2. Compararea relevanţei surselor istorice în abordarea unui subiect.

Conţinuturile şi competenţele specifice marcate prin (*) sunt obligatorii numai la specializările care au prevăzute în planul-cadru 2-3 ore de *Istorie* pe săptămână.

2015

Cuvânt înainte

Manualul de istorie pentru clasa a XI-a – cursul superior al liceului – propune o abordare a istoriei secolului al XX-lea în conformitate cu exigențele noii programe școlare, urmărindu-se integrarea problematicii istoriei naționale în cadrul celei universale. Unitățile de învățare (capitolele) se subsumează celor cinci mari domenii de conținut, stabilite deja prin programele școlare pentru cursul inferior al liceului: *Popoare și spații istorice; Oamenii, societatea și lumea ideilor; Statul și politica; Relațiile internaționale; Religia și viața religioasă*. Autorii au urmărit să elaboreze un instrument de lucru modern, specific nevoilor elevilor și cadrelor didactice, care să dezvolte competențe generale cum ar fi cele vizând relaționarea interpersonală, comunicarea, informarea și analiza surselor istorice, stimularea interesului pentru învățarea permanentă.

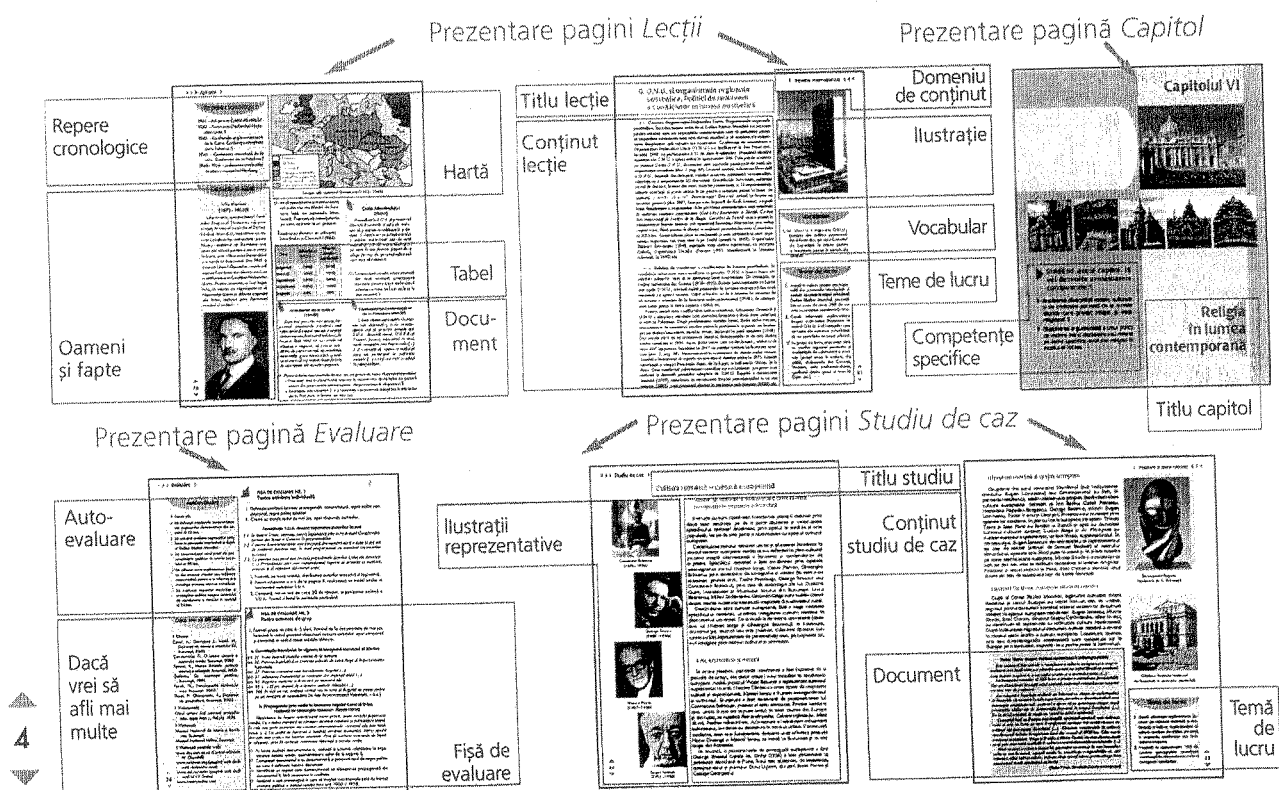
Ca structură, manualul se deschide cu un modul numit *Metode de lucru* (în care elevii sunt familiarizați cu analiza surselor și utilizarea metodelor specifice istoriei) și este organizat pe șase unități de învățare. Fiecare unitate de învățare cuprinde:

- ▶ pagina introductivă;
- ▶ lecțiile, prezentate pe pagini duble, cuprinzând textul propriu-zis al lecției (pagina din dreapta), respectiv aplicațiile (pagina din stânga);
- ▶ studii de caz, pe pagini duble, completate cu documente, imagini și teme de lucru;
- ▶ o pagină de evaluare, cuprinzând: *Fișe de lucru* (pentru activitate individuală și, respectiv, de grup), *Autoevaluare* și *Dacă vrei să afli mai mult* (recomandări bibliografice, muzeale, de vizitare a unor pagini web disponibile în rețeaua internet).

Aplicațiile, temele de lucru, conținuturile și studiile de caz evidențiate prin asterisc (*) sunt destinate filierei teoretice, profilul umanist, care are prevăzute 3 ore de istorie săptămânal.

Prin structura temelor, a studiilor și aplicațiilor, a formelor de evaluare, autorii au dorit adaptarea demersului didactic la particularitățile elevilor și stimularea creativității în privința practicilor sau a activităților didactice.

Cum se utilizează manualul



Metode de lucru

Pentru a explora trecutul dar și pentru a permite dezvoltarea competențelor specifice prevăzute de programa școlară, manualul propune *activități* ce implică diferite metode de lucru, adaptate nivelului de vârstă al elevilor din cursul superior al liceului.

◆ Utilizarea și analizarea surselor istorice

Sursele sau documentele istorice pot fi, în principal: *primare* (reprezentând informații neprelucrate, rezultate din experiența directă) sau *secundare* (comentarii, reflecții, informații aduse ulterior de scriitori, istorici, observatori etc.). Studiarea și analizarea surselor trebuie să urmărească, autorul, data, motivul sau scopul elaborării, tipul documentului (scrisoare, raport, mărturie etc.), conținutul, stabilirea credibilității; obiectivității, eventual coroborarea cu alte surse contemporane (dacă acestea sunt disponibile).

◆ Utilizarea informațiilor sau a surselor suplimentare oferite de rețeaua internet

Internetul reprezintă un rezervor imens de informații, disponibile în mai multe limbi, inclusiv în limba română. Pentru a identifica informații prezente pe diverse pagini ale internetului sunt necesare precizarea cuvintelor-cheie adecvate domeniului de interes, a subiectului căutat, utilizarea mai multor motoare de căutare. Evaluarea și prelucrarea surselor găsite se va face apoi după criteriile expuse mai sus.

◆ Expunerea orală

Aceasta presupune respectarea următoarelor reguli:

- realizarea prealabilă a unui plan al expunerii;
- precizarea clară a subiectului expunerii;
- realizarea unei introduceri care să definească coordonatele spațiale și temporale ale subiectului și să motiveze succint interesul pentru tema abordată;

- respectarea pe parcurs a planului expunerii;
- utilizarea, ca suport al expunerii, a unor surse istorice (documente, imagini etc.), dacă acestea există și sunt necesare pentru a argumenta/susține/interpreta subiectul expunerii;
- precizarea concluziei/concluziilor expunerii.

◆ Expunerea scrisă (eseul)

Implică următoarele etape principale:

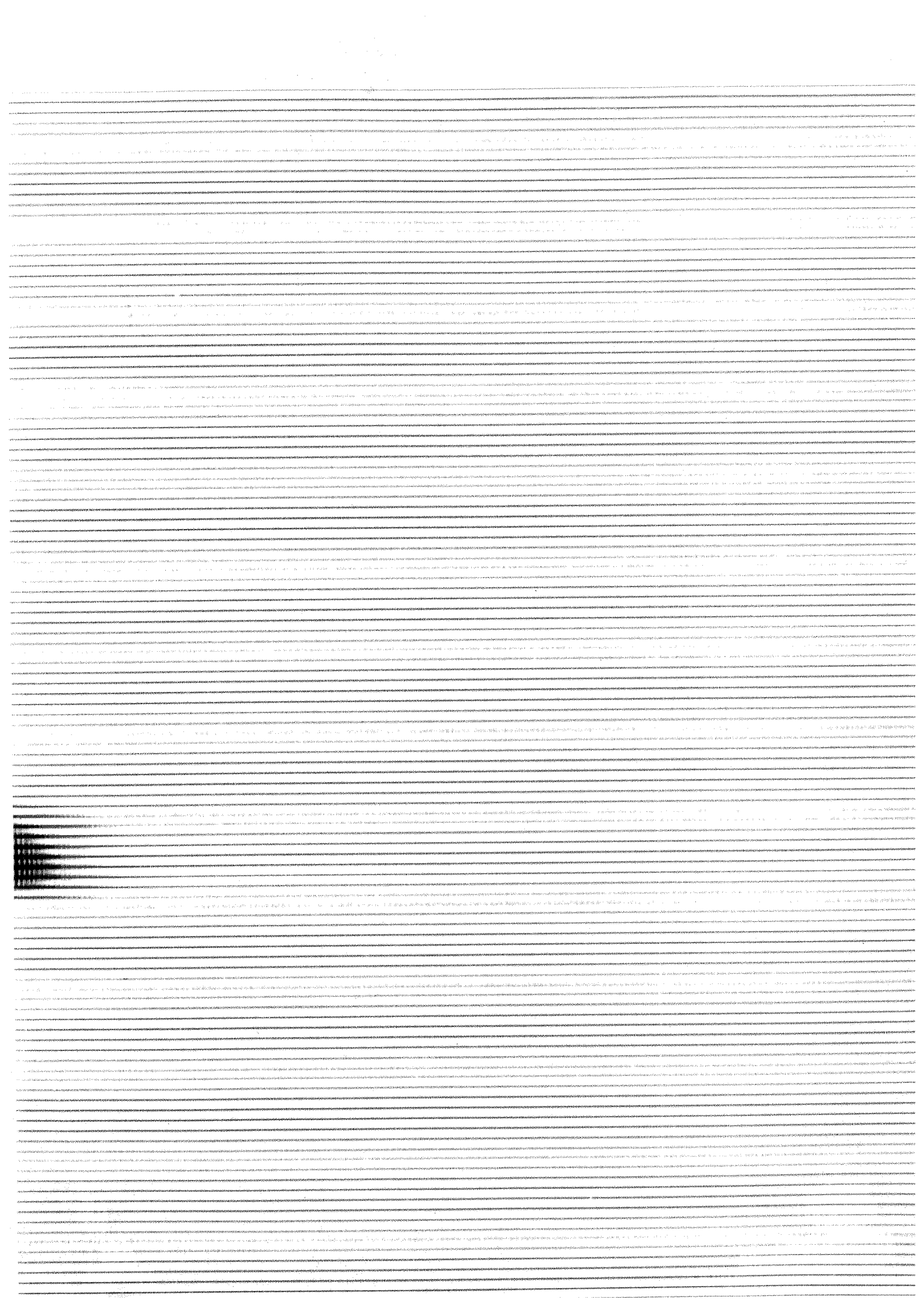
- analiza preliminară a subiectului pentru a identifica problemele de atins, eventual bibliografia sau sursele istorice necesare expunerii;
- realizarea prealabilă a planului lucrării (cu respectarea încadrării în timp, spațiu, în tematica impusă);
- redactarea expunerii pe baza planului, având în vedere: introducerea în subiectul tratat; utilizarea argumentelor și/sau exemplelor pentru susținerea și dezvoltarea ideilor și afirmațiilor; exprimarea clară, coerentă și logică a ideilor; evidențierea, în încheiere, a concluziilor asupra subiectului tratat.

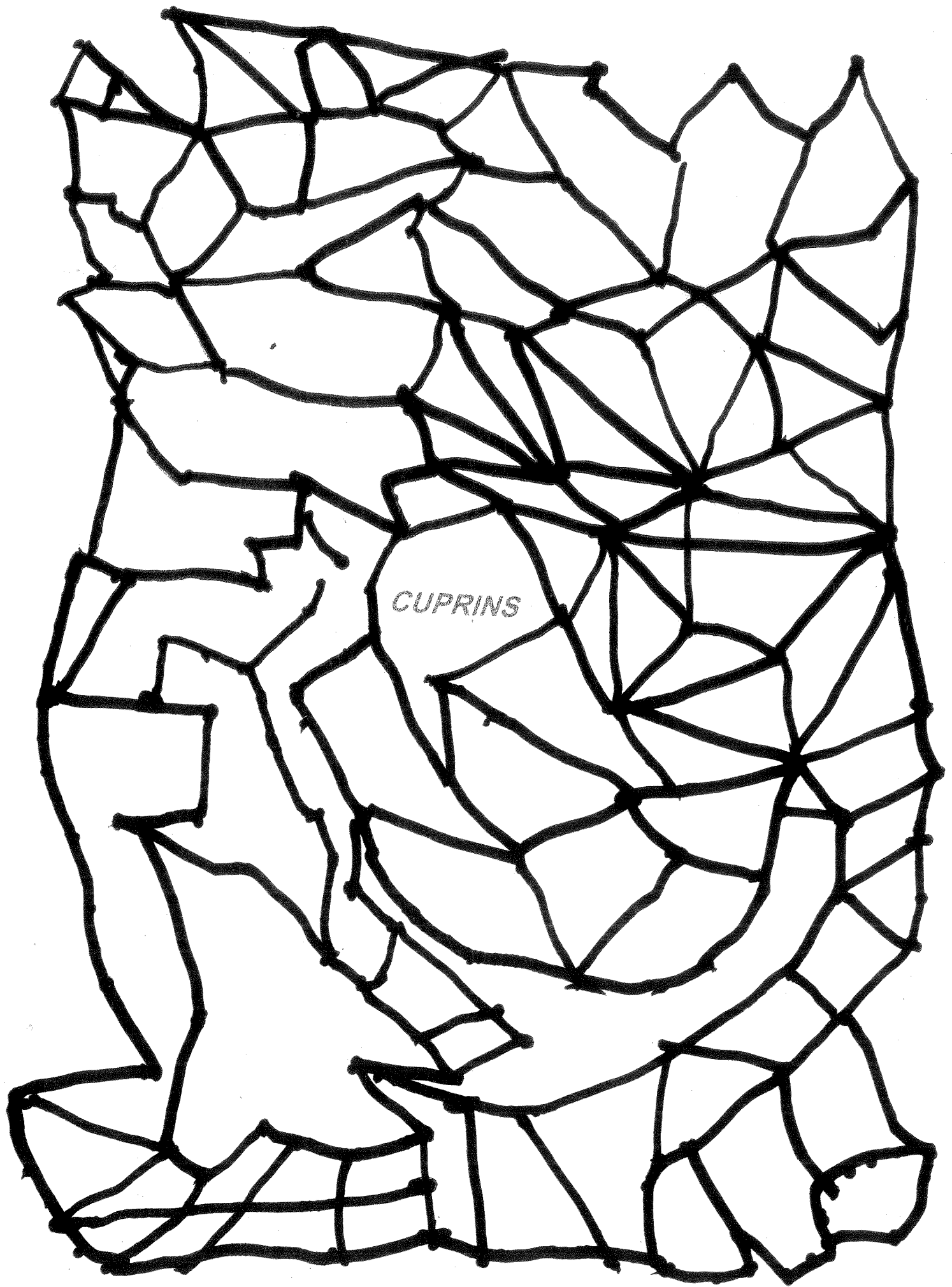
Reguli de respectat (valabile pentru toate tipurile de prezentări scrise):

- utilizarea corectă a ortografiei și punctuației;
- tratarea cronologică a evenimentelor/proceselor istorice;
- precizarea anilor de domnie/de viață ai conducătorilor de state/personalităților politice, militare, culturale menționate în expunere (sau a secolului dacă nu există date sigure disponibile);
- explicarea siglelor utilizate (pentru partide, organizații etc.);
- așezarea corectă în pagină a expunerii.

◆ Realizarea unei fișe de lectură a unui document, articol de presă, lucrare cu caracter științific

Implică rezumarea, analiza, evidențierea punctelor de vedere ale autorului, sub forma unei prezentări coerente.





Starea proprietății agricole și a țăranilor înainte de reformă.
Inceputul reformei. Atitudinea partidelor politice reacționare.
Legiferarea reformei. Caracterul democratic al reformei. Struc-
tura proprietății agricole actuale.
Măsuri pentru consolidarea reformei agrare.
Principalele măsuri legislative.

Lichidarea legislației fasciste. Statutul democratic al naționalităților.
Libertatea de organizare. Confederația Generală a Muncii.
Contractul colectiv de muncă. Congresul Frontului Plugarilor. Seceta.
Conferința Națională a Partidului Comunist Român.

Lupta pentru democrație și independență națională. Reconstruc-
ția și industrializarea țării. Partidul unic al clasei muncitoare.

Ajutorul economic dat de U. R. S. S.

Congresul Partidului Social-Democrat.

**Formarea Blocului Partidelor Democratice. Alcătuirea Platformei. Pro-
gram. Victoria forțelor democratice în alegerile parlamentare.**
Legea electorală. Acordarea votului universal. Alegerile din 19
Noembrie 1946. Victoria B. P. D.

**Conferința de la Paris. Tratatul de pace. Ajutorul dat României de
U. R. S. S.**

Conferința de la Moscova, Conferințele pregătitoare ale tratatelor
de pace. Situația internațională după tratatul de pace.

**Acorduri economice, politice și culturale cu țările democratice din Sud-
Estul Europei.**

Relațiile culturale între U.R.S.S. și România.

**Etatizarea Băncii Naționale. Propunerile P. C. R. pentru îmbunătăți-
rea situației economice și financiare a țării. Aplicarea lor.**

Etatizarea Băncii Naționale a României. Propunerile Partidului
Comunist Român în vederea îmbunătățirii situației economice
și financiare a țării. Producția industrială. Agricultură. Tran-
sporturile. Comerț, prețuri, salarii și distribuirea resurselor ma-
teriale. Creditul.

Reforma Monetară din 1947.

Reforma armatei.

**Lupta împotriva forțelor reacționare. Condamnarea principalilor crimi-
nali de război. Disolvarea organizației condusă de Iuliu Maniu.**
8 Noembrie 1945. Procesul principalilor criminali de război. Re-
forma justiției. Uneltirile organizației condusă de Iuliu Maniu.
Disolvarea organizației de complotiști (P.N.T.). Înlăturarea mo-
narhiei. Realizarea Partidului Muncitoresc Român. Constituirea
Frontului Democrației Populare. Alegerile pentru Marea Adu-
nare Națională. Constituția Republicii Populare Române. Redu-
cerea de către U.R.S.S. a datoriilor de război. Actul revolu-
ționar de la 11 Iunie 1948. Reforma învățământului.

Alte reforme.

Desvoltarea culturală.

Reforma fiscală. Reforma administrativă. Politica externă.

Spre unitatea mișcării muncitorești.

Cristalizarea a două lagăre.

Schimbări în situația internațională. Conferința de la Varșovia.

Instituirea Republicii Populare Române.

Societatea scriitorilor români. Editurile. Presa. Reviste. Arte
plastice. Muzică. Teatru. Învățământul. Instituții și asociații
culturale.

761
763

Starea economică și socială.

Răscoale țărănești. Biserica. Unirea cu Roma.

TARA ROMANEASCA SI MOLDOVA IN SECOLUL AL XVIII-lea. 237

Inceputurile capitalismului.

Relațiile externe. Domniile. Boierimea. Țărănimea. Dărilor. Reforme fiscale. Comerțul. Ateliere manufacturiere. Mestesugurile. Târgurile sau orașele. Justiția.

Frământări țărănești în secolul al XVIII-lea.

Nesupunerea la lucru. Bejenia. Mișcări țărănești. Răsmeriță în Moldova la 1804.

Domniile la începutul secolului al XVIII-lea.

Mihai Racoviță, Nicolae Mavrocordat. Dimitrie Cantemir. Tratatul lui Dimitrie Cantemir cu Rusia. Războiul Ruso-Turc. Manifestul lui Dimitrie Cantemir.

Domniile „Fanariote”.

Cauzele introducerii domniilor „Fanarioți”. Durata domniilor. Constantin Mavrocordat. Grigore al II-lea. Grigore al III-lea Ghica. Grigore Callimachi. Mihai Șutu. Constantin Mavrocordat. Grigore Alexandru Ghica. Nicolae Mavrogheni. Alexandru Moruzi. Scarlat Callimachi. Ioan Caragea.

Legăturile cu Rusia. Războaiele din timpul domniei „Fanarioților” și ajutorul dat Principatelor de Rusia.

Războiul Austro-Turc din 1716. Războiul Turciei cu Rusia și Austria. Războiul Ruso-Turc dintre 1768—1774. Tratatul de la Kuciuk-Kainargi. Războiul Rusiei și Austriei cu Turcia, între 1787 - 1792. Războiul Ruso-Turc dintre 1806-1812.

Cultura în secolul al XVIII-lea.

Scoala. Scrierile istorice muntene. Alte scrieri muntene. Literatura propriu zisă. Scrierile istorice moldovene. Ioan Neculce. Axinte Uricariul. Nicolae Chiparissa. Spătarul Ioniță Canta. Gheorgachi Vtori. Alte scrieri moldovene. Domeniul literar.

TRANSILVANIA IN VEACUL AL XVIII-lea 275

Consolidarea dominației Habsburgice. Starea iobagilor. Răscoala din 1703.

Răscoala țăranilor sub conducerea lui Horia, Cloșca și Crișan.

Primele conflicte cu reprezentanții guvernului în Transilvania. Inceputurile răscoalei condusă de Horia. Incidentul dela Câmpeni din 24 Mai 1782. Iosif II și țăranii iobagi din Transilvania. Recrutarea militară în Transilvania. Horia la împărat. Cererile țăranilor. Desfășurarea răscoalei. Horia. Cloșca. Crișan. Alianța din Abrud între iobagi unguri și români. Armistițiul din comuna Tibru. Intinderea răscoalei în Ungaria răsăriteană și înspre Bihor și Arad. Reizbucnirea răscoalei. Prinderea lui Horia. Procesul lui Horia, Cloșca și Crișan. Însemnătatea răscoalei de sub conducerea lui Horia, Cloșca și Crișan. După răscoală.

Cultura

Curentul latinist.

DESTRAMAREA FEUDALISMULUI ȘI DESVOLTAREA CAPITALISMULUI 296

Revoluția Burgheză din Franța și Principatele. Situația economică și socială în ajunul lui 1821.

Agricultura. Manufactura. Comerțul intern și extern.

Desvoltarea culturii naționale.

Scolile lui Gh. Lazăr și Gh. Asachi.

Lupta național-revoluționară în Sud-Estul Europei. Eteria.

Lichi
Liber
Conti
Confe

Ajuto
Congr
Forma

Conferi

Acordur

Relațiile
Etatizare

Reforma

Lupta imi

Alte reform

Desvoltarea

Spre unitate

Cristalizarea

Schimul

Instituirea R

Societa

plastice

cultural

1985

Cuprins

<i>Introducere</i>	5
--------------------------	---

PARTEA ÎNTÎI

România între anii 1918—1944	9
— Patria noastră în primii ani după făurirea statului național unitar..	9
— România în perioada refacerii vremelnice a capitalismului (1922—1928)	27
— România în anii crizei economice din 1929—1933	41
— Țara noastră în anii creșterii pericolului fascist (1934—1938)	61
— România în timpul dictaturii regale (februarie 1938 — septembrie 1940)	76
— Dezvoltarea culturii între anii 1918—1944	86
— România în anii dictaturii militar-fasciste și ai războiului antisovietic	96

PARTEA A DOUA

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă	108
— Insurecția din August 1944. Participarea României la războiul antihitlerist	108
— Înfăptuirea unor profunde transformări revoluționare și democratice în România, în perioada 23 August 1944 — 30 Decembrie 1947..	127

PARTEA A TREIA

Făurirea socialismului în România	147
— Trecerea la înlăptuirea sarcinilor revoluției socialiste în anii 1948—1950	147
— Desfășurarea operei de construire a socialismului în România în anii 1951—1965	158

PARTEA A PATRA

România socialistă în anii Epocii Nicolae Ceaușescu	182
— Consolidarea societății socialiste în țara noastră	182
— Edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate	188
— Continuarea neabătută a Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism. Congresul al XIII-lea al Partidului Comunist Român — eveniment definitoriu în istoria contemporană a României	228
— Activitatea internațională a Partidului Comunist Român și a României socialiste — expresie a aspirațiilor permanente ale poporului de libertate și independență națională, de pace și progres în lume	259
— Înflorirea culturii socialiste în România	271

Notă. Textul cuprins între paginile: 1—61; 76—96; 108—146 a fost elaborat de prof. univ. dr. Aron Petric, iar cel cuprins între paginile: 61—75; 96—107; 147—294 a fost elaborat de prof. univ. dr. Gh. I. Ioniță. Revizia întregului text al manualului a fost realizată — din anul 1981 până la actuala ediție — de prof. univ. dr. Gh. I. Ioniță.

<i>Formarea statului național modern România</i>	99
Unirea Moldovei cu Muntenia	99
Principalele reforme înfăptuite în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza	102
Cucerirea independenței de stat a României	106
Dezvoltarea României după cucerirea independenței	111
Răscoala țăranilor din 1907	116
<i>Făurirea statului național unitar român</i>	122
Participarea României la primul război mondial	122
Unirea Transilvaniei cu România	126
<i>România între cele două războaie mondiale</i>	131
Situația țării după Unire	131
Făurirea Partidului Comunist Român	133
Lupta comunistilor pentru o viață mai bună	136
<i>Lupta forțelor patriotice, sub conducerea Partidului Comunist Român, împotriva fascismului și a războiului</i>	144
<i>Eliberarea României de sub dominația fascistă</i>	149
23 August 1944, început al revoluției de eliberare socială și națională a patriei noastre	149
Participarea României la războiul antihitlerist	152
<i>România în perioada 23 august 1944 - 30 decembrie 1947</i>	158
<i>România în anii construcției socialiste</i>	162
<i>Victoria socialismului în țara noastră</i>	170
<i>România în „Epoca Ceaușescu”</i>	178
<i>Republica Socialistă România în lume</i>	182
<i>Lecții de sinteză</i>	184

CUPRINS

- Secolele al XIX-lea și al XX-lea în devenirea istoriei românilor	5
- Habitat și populație, structura, existența cotidiană, imigrări	10
- Națiune și acțiune la 1821. Program, oameni, fapte, urmări imediate și de perspectivă	19
- Desfășurarea revoluției de la 1821	29
- Românii între ocupația, suzeranitatea și „protectoratul” imperiilor vecine. De la Regulamentele Organice la lupta pentru drepturi și libertăți democratice	34
- Principatele Române și provinciile istorice românești între 1822-1848	42
- Mișcarea de regenerare națională și socială de la 1848-1849	53
- Mersul revoluției în provinciile românești (mai-septembrie 1848)	60
- Continuarea revoluției de la 1848 în Transilvania	66
- România în context internațional, 1821-1848 (tabel recapitulativ)	71
- Perioada postpașoptistă (1848-1856) și „Deceniul restructurării naționale” (1856-1866)	79
- Domnia lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866)	87
- Epoca marilor reforme	95
- România modernă și problema națională în teritoriile românești aflate sub stăpânire străină (1848-1867)	102
- Prințul străin și regimul politic întemeiat pe Constituția din 1866	106
- Pluripartitism și responsabilitate guvernamentală în perspectiva independenței de stat	115
- România în context internațional, între 1849-1876 (tabel recapitulativ)	123
- Cucerirea Independenței de stat a României	131
- Caracteristicile dezvoltării social-economice a României la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea	144
- Viața politică în România (1878-1914)	154
- Românii în afara statului național și lupta lor pentru emancipare (1867-1914)	164
- Mișcări sociale la cumpăna secolelor al XIX-lea - al XX-lea	176
- Cultura românească la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea ..	185
- Războiul pentru reîntregirea națională a României	196
- România în context internațional, 1877-1917	214
- Desăvârșirea unității naționale a statului român	224
- Dezvoltarea economică a României în perioada interbelică	235
- Evoluția vieții social-politice în România (1918-1940) (I)	248
- Evoluția vieții social-politice în România (1918-1940) (II)	255
- Viața politică în România 1918-1940 (tabel recapitulativ)	269
- România în relațiile internaționale în perioada interbelică	271
- Viziunea culturală românească (I)	286
- Viziunea culturală românească (II)	294
- Viziunea culturală românească (III)	301
- Progresul în cultură și știință 1878-1938 (tabel recapitulativ)	308
- Monarhia autoritară a regelui Carol al II-lea	315
- Tragicul an 1940 în istoria românilor	324
- România - „stat național legionar”	333
- România în perioada anilor 1941-1944	339
- Actul de la 23 August 1944	349
- România pe drumul către totalitarismul comunist (1944-1947)	361
- Regimul comunist în România (1948-1989)	372
- România în context internațional, 1918-1989 (tabel recapitulativ)	389
- Glosar de termeni istorici	410
- Bibliografie	413
- Cuprins	415

1995

MODERN
REVOLUTIONS
PEACE AND
PROLETARIAN REV.
CUPRINS

FIGHT AGAINST
REACTIONARY
FORCES

1. Introducere	3
2. Dezvoltarea societății la începutul epocii moderne	6
3. Revoluțiile moderne – factor de progres în noua epocă	14
4. Situația politică a lumii în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Lupta forțelor progresiste împotriva reacțiunii	34
5. Formarea națiunilor și a statelor naționale în epoca modernă	42
6. Caracteristici ale dezvoltării statelor lumii între 1870–1914	53
7. Cultura omenirii în epoca modernă	62
8. Relațiile internaționale la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Primul război mondial	72
9. Frământările sociale și politice la sfârșitul primului război mondial	84
10. Principalele fenomene în viața economică, socială și politică a lumii în perioada interbelică	93
11. Relațiile internaționale între cele două războaie mondiale	98
12. Al doilea război mondial	105
13. Situația generală a lumii în perioada postbelică	116
14. Decolonizarea după al doilea război mondial. Probleme ale țărilor în curs de dezvoltare	125
15. Caracteristicile evoluției relațiilor internaționale după cel de al doilea război mondial	129
16. Dezvoltarea științei și culturii în epoca contemporană	135

GOOD
PAGE
SIZE

DECOLONIALITY AFTER WWII

PROBLEMS OF STATES IN PROGRESS

INTERNATIONAL RELATIONS AFTER WWII

SCIENCE AND CULTURE

CUPRINS

Introducere **Românii în Europa** / 3

Capitolul 1 **De la geneza etnică la geneza statală**

- ◊ Premisele sintezei românești / 6
- ◊ Semnificația sintezei românești / 10
- ◊ Citiți și „redescoperiți” principalele teorii istoriografice referitoare la etnogeneza românilor: teza continuității și teza imigraționistă / 14
- ✕ Transilvania și „Ungro-Vlahia” / 16
- ✕ „Vlahiile” balcanice, Dobrogea și Moldova / 20
- ◊ Studiu de caz: Gh. I. Brătianu despre tradiția X întemeierii statelor românești / 25
- ◊ Lecție de sinteză: Instituții și structuri etnice în voievodatul Transilvaniei / 26
- ◊ Lecție de evaluare: Primele sinteze românești — etnică, spirituală, statală / 28

Capitolul 2 **Civilizația medievală românească în context european în secolele XV–XVII**

- ◊ Instituții medievale în Țările Române / 30
- ◊ Țările Române și Poarta / 32
- ◊ Domnia lui Mihai Viteazul / 34
- ◊ Diplomația, o realitate politică în secolul al XVII-lea / 37
- ◊ Societatea și structurile cotidianului în Evul Mediu / 39
- ◊ Studiu de caz: Călători străini despre civilizația medievală românească / 41
- ◊ Lecție de evaluare: Civilizația medievală românească / 42

Capitolul 3 Premisele constituirii României moderne

- Principatele și Marile Puteri / 44
- Secolul fanariot / 47
- Conștiință națională și emancipare politică / 51
- În căutarea unor noi soluții politice / 54
- Revoluția de la 1848–1849 / 57
- Mentalități în schimbare / 60
- Studiu de caz: Drepturi și libertăți cetățenești la 1848 / 63

Capitolul 4 Crearea instituțiilor moderne

- Unirea Principatelor Române și domnia lui Alexandru I. Cuza / 66
- Constituția din 1866 / 71
- România sub semnul independenței / 73
- Principalele instituții ale statului român modern și partidele politice / 77
- Mijloacele culturale ale modernizării / 80
- Studiu de caz: Spiru Haret și modernizarea învățământului românesc / 84
- Românii din afara granițelor / 85

Capitolul 5 Liberalismul: ideologie și practici politice

- Liberalii și doctrina lor / 90
- Practici politice liberale / 94
- Elita liberală / 97
- Studiu de caz: Constituirea Băncii Naționale a României / 102

Capitolul 6 Conservatorism, naționalism, tradiționalism

- Conservatorismul român / 104
- Romantism și naționalism / 107
- Tradiționalism și identitate națională / 110
- Studiu de caz: *Junimea*, grupare (societate) literar-culturală și politică / 113
- Lecție de sinteză: Mari personalități ale Partidului Conservator / 114

Studiu de caz: „Fenomenul Pitești” / 190
Lecție de sinteză: Viața cotidiană în România
comunistă / 191

Capitolul 11 Statul și societatea civilă după 1989

1989 la români / 194
Statul de drept și instituțiile sale / 199
Societatea civilă în România / 204
Studiu de caz: Mass-media după 1989 / 208

Capitolul 12 România în politica internațională în secolul al XX-lea

România și sistemul de la Versailles (1919-1939) / 210
România în al doilea război mondial / 215
România de la supunere la emancipare
(1945-1989) / 220
Noi orientări în politica externă a României
după 1989 / 223
Studiu de caz: România și Parteneriatul
pentru Pace / 225
Lecție de evaluare: Politica externă
a României / 226

CUPRINS

2000

Cuvânt înainte / 3

Introducere / 6

CAPITOLUL 1. Noile ideologii: liberalism, naționalism, socialism / 7

Noua hartă a Europei după 1815 / 8; Modelul politic liberal / 10; Ideologii naționale și acțiune politică / 12

Socialism și sindicalism / 14

Studiu de caz: Europa Centrală și identitatea evreiască / 16

Fișă de evaluare / 18

CAPITOLUL 2. Societăți moderne, societăți tradiționale / 19

Revoluția industrială și progresul economic / 20; Extinderea revoluției industriale / 22; Evoluția vieții urbane / 25

Civilizațiile asiatice și modernitatea / 27

Studiu de caz: Japonia în „era Meiji” / 30

Comentariu de text / 33

Fișă de evaluare / 34

CAPITOLUL 3. Curente intelectuale și artistice / 35

Pregătirea școlară și universitară / 36; De la romantism la impresionism / 39; Arhitectura – tradiție și inovație / 42

Studiu de caz: Alfabetul de tranziție în Principatele Române / 44

Fișă de evaluare / 46

CAPITOLUL 4. Europa și lumea la cumpăna dintre două veacuri / 47

Imperii și politici coloniale / 48; Cursa înarmărilor și primele conferințe pentru dezarmare / 52; S.U.A. – putere mondială / 54

Studiu de caz: Politica externă a României la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea / 58

Lecție de sinteză: Marile alianțe politico-militare și relațiile internaționale la cumpăna secolelor al XIX-lea și al XX-lea / 60

Fișă de evaluare / 62

CAPITOLUL 5. Primul război mondial / 63

Cauzele primului război mondial / 64; Evoluții politice și campanii militare / 66; Victoriile Antantei. Bilanțul războiului / 69

Studiu de caz: Războiul în literatura epocii: Erich Maria Remarque și Liviu Rebreanu / 70

Fișă de evaluare / 72

CAPITOLUL 6. Perioada interbelică și noua ordine internațională / 73

Conferința de pace de la Paris și noua ordine internațională / 74; De la Rusia țaristă la U.R.S.S. / 76; Încercări de extindere a comunismului / 78; Noi frontiere și noi state în Europa / 79; Schimbări în Orientul Apropiat și în cel Mijlociu / 81; Situații politice și sociale în Extremul Orient / 83; Problema reparațiilor și tensiunile franco-germane / 84; Societatea Națiunilor și securitatea colectivă / 85; Spre un nou război / 86

Studiu de caz: Tratatul germano-sovietic în perioada interbelică / 88

Fișă de evaluare / 90

CAPITOLUL 7. Regimurile democratice în perioada interbelică / 91

Consecințele războiului. Refacerea economică / 92; Consum de masă și politici economice în perioada 1922–1928 / 94; Economie și societate în anii Marii Crize (1929–1933) / 96; Redresarea economică. Statul – providență / 98

Studiu de caz: Roosevelt și *New-Deal*-ul / 100

Fișă de evaluare / 102

CAPITOLUL 8. Fascism și comunism: origini, ideologii și practici politice / 103

De la democrație la totalitarism / 104; Regimul stalinist / 108; Național-socialismul / 111

Studiu de caz: Legionarismul / 113

Comentariu de text / 115

Lecție de sinteză: Represiunea politică în regimurile totalitare interbelice / 116

Fișă de evaluare / 118

CAPITOLUL 9. Al doilea război mondial / 119

Originile și începutul războiului / 120; Perioada 1939–1941 / 121; Echilibrul forțelor și schimbarea situației militare (1942–1943) / 126; Victoria militară a aliaților (1944–1945) / 129

Studiu de caz: Finlanda în cel de-al doilea război mondial / 131

Lecție de sinteză: România în cel de-al doilea război mondial / 132

Lecție de sinteză: Descoperiri științifice și inovații tehnice în timpul celor două mari conflagrații mondiale / 134

Fișă de evaluare / 136

CAPITOLUL 10. Regimurile comuniste postbelice / 137

Blocul statelor comuniste / 138; Instaurarea și extinderea regimurilor comuniste / 140; Prăbușirea regimurilor comuniste / 142

Studiu de caz: Sistemul concentraționar din România / 144

Fișă de evaluare / 146

CAPITOLUL 11. Relațiile internaționale postbelice / 147

Tratatul de pace / 148; Organizația Națiunilor Unite și organisme ei / 150; Războiul rece / 152; Probleme globale în relațiile internaționale / 156

Studiu de caz: Conflictul în Orientul Apropiat și Mijlociu / 158

Fișă de evaluare / 160

CAPITOLUL 12. Construcția europeană / 161

Democrațiile occidentale. Necesitatea și principiile unității europene / 162; Creșterea economică și fundamentele prosperității / 163; Procesul de integrare politico-economică / 165

Studiu de caz: Sistemul de la Maastricht / 168

Lecție de sinteză: Uniunea Europeană și problema statelor foste comuniste / 170

Fișă de evaluare / 173

TESTE DE EVALUARE FINALĂ / 174

CUPRINS

CAPITOLUL 1	
POPOARE ȘI SPAȚII ISTORICE	
Europa și lumea în secolul XX	5
LECȚIA 1	
CONFIGURAȚIA ETNICĂ A EUROPEI	
ÎN SECOLUL AL XX-LEA	6
LECȚIA 2	
SPAȚIUL ISTORIC EUROPEAN ÎN ADOUA	
JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA	8
LECȚIA 3	
UNITATE ÎN EUROPA CONTEMPORANĂ	10
LECȚIA 4	
DIVERSITATE ÎN EUROPA	
CONTEMPORANĂ	12
LECȚIA 5	
ÎNCEPUTURILE INTEGRĂRII EUROPENE	
PĂRINȚII FONDATORIAI EUROPEI UNITE	14
LECȚIA 6	
DOUĂ PERSPECTIVE OCCIDENTALE	
CU PRIVIRE LA EUROPA UNITĂ	16
LECȚIA 7	
UNIUNEA EUROPEANĂ	
ÎNTĂRIREA SOLIDARITĂȚILOR	18
LECȚIA 8	
EUROPA ȘI SPAȚIILE DE CIVILIZAȚIE	
EXTRAEUROPENE	20
STUDIU DE CAZ	
ROMÂNIA ȘI EUROPA ÎN SECOLUL XX	
1. IDEALUL NAȚIONAL SUB SEMNUL	
DEMOCRAȚIEI	22
ROMÂNIA ȘI EUROPA ÎN SECOLUL XX	
2. NICOLAE TITULESCU ȘI PROIECTUL	
INTERBELIC AL UNIUNII EUROPENE	24
ROMÂNIA ȘI EUROPA ÎN SECOLUL XX	
3. REVENIREA ROMÂNIEI ÎN FAMILIA STATELOR	
EUROPENE	26
CULTURA ROMÂNĂ - CULTURĂ EUROPEANĂ	
1. RENĂȘTEREA IDEII EUROPENE ÎN CULTURA	
ROMÂNĂ	28
CULTURA ROMÂNĂ CULTURĂ EUROPEANĂ	
2. DESCHIDERI SPRE CULTURA EUROPEI	30
IMAGINEA ROMÂNIEI	
ÎN PRESA INTERNAȚIONALĂ DUPĂ 1989	32
GRIGORE GAFENCU ȘI UNITATEA EUROPEANĂ	34
EVALUARE	36
CAPITOLUL 2	
OAMENII, SOCIETATEA	
ȘI LUMEA IDEILOR	37
LECȚIA 1	
SPECIALIZAREA SPAȚIILOR	38
LECȚIA 2	
FRONTIERELE ȘI SPAȚIILE PRIVATULUI	40
LECȚIA 3	
STRUCTURI SOCIALE ÎN SECOLUL XX	44
LECȚIA 4	
OLUME ÎN MIȘCARE	48
LECȚIA 5	
CURENTE ȘI IDEI ECONOMICE	52
LECȚIA 6	
ȘTIINȚA ȘI SOCIETATEA	56
STUDIU DE CAZ	
ECONOMIE RURALĂ-ECONOMIE URBANĂ	
ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ	60
DIASPORA ȘI EXILUL ROMÂNESC	62
CONTRIBUȚII ROMÂNEȘTI LA	
DEZVOLTAREA ȘTIINȚEI ȘI TEHNICII	64
EVALUARE	66
CAPITOLUL 3	
STATUL ȘI POLITICA	
STATELE ÎN PERIOADA CONTEMPORANĂ	67
LECȚIA 1	
MODELUL POLITIC OCCIDENTAL:	
DEMOCRAȚIA LIBERALĂ	68
LECȚIA 2	
VARIANTELE DEMOCRAȚIEI LIBERALE	
MODELUL PARLAMENTAR ENGLEZ	70
LECȚIA 3	
MODELUL PARLAMENTAR JAPONEZ	72
LECȚIA 4	
MODELUL POLITIC PREZIDENȚIAL AMERICAN	74
LECȚIA 5	
MODELUL FRANCEZ	
SEMI-PREZIDENȚIAL	76
LECȚIA 6	
ASPIRAȚIA SPRE DEMOCRAȚIE	
ÎN ȚĂRILE CU GUVERNĂRI AUTORITARE	78
LECȚIA 7	
NAȘTEREA IDEOLOGILOR TOTALITARE	80
LECȚIA 8	
COMUNISMUL SOVIETIC VARIANTĂ	
A TOTALITARISMULUI DE STÂNGA	82
LECȚIA 9	
LUMEA COMUNISTĂ ÎN AFARA	
ARIEI SOVIETICE: EVOLUȚII ORIGINALE	84
LECȚIA 10	
VARIANTA CHINEZĂ SOCIALISMUL AFRICAN	86
LECȚIA 11	
FASCISMUL ITALIAN	88
LECȚIA 12	
NAZISMUL	90

CUPRINS

I. POPOARE ȘI SPAȚII ISTORICE

Europa contemporană	4
*Europa și spațiile de civilizație extraeuropene	10
<i>Studiu de caz:</i> Cultura românească — cultură europeană	16
<i>Studiu de caz:</i> România în competiția europeană	20
<i>Studiu de caz:</i> *Grigore Gafencu și unitatea europeană	24
<i>Studiu de caz:</i> *Imaginea României în presa internațională după 1989	28
RECAPITULARE / EVALUARE: Antecedente ale integrării europene	32

II. OAMENII, SOCIETATEA ȘI LUMEA IDEILOR

Ocupații și statute profesionale	34
Migrații în lumea contemporană	40
Viața publică și viața privată	50
*Curente și idei economice	56
<i>Studiu de caz:</i> Economie rurală — economie urbană în România	62
<i>Studiu de caz:</i> *Diaspora și exilul românesc	66
Știința în lumea contemporană	70
<i>Studiu de caz:</i> Contribuții românești la dezvoltarea științei și tehnicii	76
RECAPITULARE / EVALUARE:	
Femeia, familia și societatea într-un nou mileniu	80

III. STATUL ȘI POLITICA

Forme de organizare statală. Idei și regimuri politice	82
<i>Studiu de caz:</i> România, de la totalitarism la statul de drept	88
<i>Studiu de caz:</i> *Teme și dezbateri parlamentare în România anului 1900	92
<i>Studiu de caz:</i> *Sistemul electoral și dinamica partidelor politice în România în anii 1918-1938	96
RECAPITULARE / EVALUARE:	
Lumea de mâine anticipată în 1945 și azi	100

IV. RELAȚIILE INTERNAȚIONALE

Rezolvarea conflictelor în lumea contemporană	102
<i>Studiu de caz:</i> România și conflictele regionale în secolul XX	108
<i>Studiu de caz:</i> *România în Tratatul de la Varșovia	112

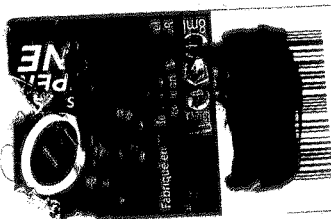
V. RELIGIA ȘI VIAȚA RELIGIOASĂ

Religie și modernitate	116
<i>Studiu de caz:</i> Diversitatea religioasă în România	122
RECAPITULARE / EVALUARE FINALĂ:	
Pe drumul integrării europene	126

Cuprins

Cuvânt înainte	4	3. Instituții, mecanisme și politici de rezolvare a conflictelor în perioada interbelică	69
Metode de lucru	5	<i>Studiu de caz: Constituirea și funcționarea Ligii Națiunilor</i>	71
I. Statele în perioada contemporană	7	4. Politica externă a României în perioada interbelică	73
1. Forme de organizare statală la începutul secolului al XX-lea	9	<i>Studiu de caz: Nicolae Titulescu</i>	75
2. Românii la începutul secolului al XX-lea	11	5. Diplomatie și conflict: relațiile internaționale în timpul celui de-al Doilea Război Mondial	77
<i>Studiu de caz: *Teme și dezbateri politice în Parlamentul României la 1900</i>	13	<i>Studiu de caz: Solidaritate și conflict în timpul celui de-al Doilea Război Mondial</i>	79
3. Idei și regimuri politice în perioada interbelică	15	6. O.N.U. și organismele regionale postbelice. Politici de rezolvare a conflictelor în lumea postbelică	81
4. România în perioada interbelică	17	7. Războiul rece și consecințele sale asupra relațiilor internaționale	83
<i>Studiu de caz: *Sistemul electoral din România între 1918-1938 și dinamica partidelor politice</i>	19	8. Politica externă a României în timpul regimului comunist	85
5. Regimuri politice democratice în perioada postbelică	21	<i>Studiu de caz: *România în Tratatul de la Varșovia</i>	87
<i>Studiu de caz: Sistemul politic american</i>	23	9. Lumea după Războiul rece	89
6. Regimuri politice dictatoriale în perioada postbelică	25	<i>Studiu de caz: România și conflictele regionale în secolul al XX-lea</i>	91
<i>Studiu de caz: China - de la totalitarism la „socialismul de piață”</i>	27	<i>Evaluare</i>	92
7. România în timpul regimului comunist	29	IV. Economie și societate în lumea postbelică	93
8. Decolonizarea. Noile state după 1945	31	1. Reconstrucția Europei postbelice	95
9. Europa după 1989	33	2.* Curente și idei economice: economii dirijate și economii liberale	97
10. Constituția României și regimul politic actual	35	3. Integrarea economică a Europei	99
<i>Studiu de caz: România - de la statul totalitar la statul de drept</i>	37	4. Economie și societate în lumea de azi	101
<i>Evaluare</i>	38	5. Economie și societate în România postbelică	103
II. Europa și lumea în secolul al XX-lea	39	<i>Studiu de caz: Economie rurală - economie urbană în România</i>	105
1. Geneza lumii contemporane. De la rivalitățile coloniale la sistemul de la Versailles	41	<i>Studiu de caz: *Diaspora și exilul românesc</i>	107
2. Medii culturale europene în perioada interbelică	43	<i>Evaluare</i>	108
<i>Studiu de caz: Cultura română - cultură europeană</i>	45	V. Știința și societatea	109
3. Planuri de unificare europeană în perioada interbelică	47	1. Tendințe în evoluția științei și tehnicii în secolul al XX-lea	111
<i>Studiu de caz: Fondatorii unității europene</i>	49	2. Impactul tehnologiei asupra vieții cotidiene	113
<i>Studiu de caz: *Grigore Gafencu și unitatea europeană</i>	51	<i>Studiu de caz: Contribuții românești la dezvoltarea științei și tehnicii</i>	115
4. Europa contemporană: unitate, diversitate, integrare	53	<i>Evaluare</i>	116
<i>Studiu de caz: România și Europa în secolul al XX-lea</i>	55	VI. Religia în lumea contemporană	117
5. Integrarea europeană a României	57	1. Marile religii în lumea de azi	119
<i>Studiu de caz: *Imaginea României în presa internațională după 1989</i>	59	2. Spații și ritualuri religioase	121
6.* Europa și spațiile de civilizație extraeuropene	61	<i>Studiu de caz: Diversitatea religioasă în România</i>	123
<i>Evaluare</i>	62	<i>Evaluare</i>	124
III. Cooperare și conflict. Relații internaționale în lumea contemporană	63	<i>Recapitulare tematică</i>	125
1. Relațiile internaționale la începutul secolului al XX-lea	65		
2. Diplomatie și conflict: relațiile internaționale în timpul Primului Război Mondial	67		

Lei 1516



IOANA MIHAI

FLORIN BOBO
TIMOFTE ANAIEI

IOANA FLOREA
DEUA BULGARU
MARIVS-ALEXANDRU
DAN

VAHIDA
RAMUSKI
LIVIA TANCU

tranzit.ro/ lasi



PROIECT CO-FINANȚAT DE

Administrația
Fondului
Cultural
național

cofinanțat de Administrația
Fondului Cultural Național. Proiectul nu reprezintă în
mod necesar poziția Administrației Fondului Cultural
Național. AFCN nu este responsabilă de conținutul
proiectului sau de modul în care rezultatele
proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime
responsabilitatea beneficiarului finanțării.